

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

LIIKESODANKÄYNTI JULIAN S. CORBETTIN KIRJOITUKSISSA

Tutkielma

Kapteeniluutnantti
Sakari Soini

Esiupseerikurssi 63
Merisotalinja

Huhtikuu 2011

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU

Kurssi Esiupseerikurssi 63	Linja Merisotalinja
Tekijä Kapteeniluutnantti Sakari Yrjö Matias SOINI	
Tutkielman nimi LIIKESODANKÄYNTI JULIAN S. CORBETTIN KIRJOITUKSISSA	
Oppiaine johon työ liittyy Strategia	Säilytyspaikka Kurssikirjasto (MPKK:n kirjasto)
Aika Huhtikuu 2011	Tekstisivuja 37 Liitesivuja –
TIIVISTELMÄ <p>Tämän strategian perustutkimukseen kuuluvan tutkimuksen tarkoituksena on selvittää liikesodan periaatteiden kuvautumista merisodan teoreetikon Sir Julian S. Corbettin kirjoituksissa. Tutkimuksen näkökulma on luonteeltaan teoreettinen ja perustuu Merivoimien tarpeeseen tutkia liikesodankäyntiä merisodassa. Tutkimuksen pääongelmana on: miten liikesodankäynnin periaatteet kuvautuvat J. S. Corbettin kirjoituksissa? Tutkimuksen alaongelmat ovat: mitä tarkoittaa liikesodankäynti? Mitkä ovat liikesodankäynnin keskeiset periaatteet ja teorit? Mitkä ovat Corbettin merisodan teorian keskeisimmät opit? Mitä merisota on Corbettin mukaan?</p> <p>Tutkimuksen lähteenä on Julian Corbettin merisodan teorian pääteos ”Some Principles of Maritime Strategy” vuodelta 1911. Liikesodan teorian lähteenä on Robert Leonhardin teos ”The Art of Maneuver – Maneuver-Warfare Theory and AirLand Battle” vuodelta 1991. Tutkimusmenetelmänä on kuvaileva kvalitatiivinen tapaustutkimus. Tutkimuksessa kuvaillaan tutkimuskohteena olevan merisotateoreetikon, J. S. Corbettin merisodan teoriaa ja tarkastellaan sitä liikesodankäynnin teorian näkökulmasta.</p> <p>Liikesodankäynnin erottaa muista sodankäynnin muodoista sillä, miten liikesodassa määritetään voittoon tähtäävät keinot. Liikesodan teorian keskeisiin periaatteisiin kuuluvat vihollisen vahvuuksien välttäminen, vihollisen harhauttaminen, vihollisen haavoittuvuuksien tunnistaminen ja niitä vastaan hyökkääminen. Leonhard on jalostanut nämä edelleen kolmeksi toimintamalliksi: ennakoinniksi, dislokaatioksi sekä hajaannukseksi.</p> <p>Merisota on Corbettin mukaan taistelua meren ja meriyhteyksien hallinnasta. Laivaston tavoitteena tulee olla merenherruuden saavuttaminen. Saavuttamalla ja ylläpitämällä merenherruus kyetään toteuttamaan muut merivoimien tehtävät. Corbettia voidaan pitää yhteisoperaatio-ajattelun edelläkävijänä, sillä Corbettin mukaan sodassa operaatioihin tulee käyttää sekä maa- että merivoimia yhdessä.</p> <p>Corbett luokittelee merelliset operaatiot kolmeen kategoriaan: 1) merenherruuden varmistaminen, 2) merenherruuden kiistäminen, 3) merenherruuden hyödyntäminen.</p> <p>Tutkimuksen johtopäätöksenä havaittiin, että Sir Julian Stafford Corbettin kirjoituksissa esiintyvät näkemykset merisodasta ja merisodan teoriasta noudattavat pitkälti liikesodankäynnin periaatteita. Liikesodan peruseriaatteet vihollisen vahvuuksien välttämisestä, harhautuksesta pyrkimisestä sekä vihollisen haavoittuvuuksien tunnistamisesta ja niitä vastaan hyökkäämisestä ovat voimakkaasti läsnä Corbettin merisodan teoriassa.</p>	
AVAINSANAT Merisota, liikesodankäynti, Corbett, merivoimat, laivasto, strategia, merenherruus	

TUTKIELMAN SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimusaihe	1
1.2	Taustat ja viitekehys	1
1.3	Tutkimusmenetelmä ja tutkimusongelmat	2
1.4	Lähdeaineisto ja tutkimuksen rajaukset	3
1.5	Peruskäsitteiden määrittely	4
1.6	Aiempi tutkimus	5
2	LIIKESODANKÄYNNIN TEORIA	6
2.1	Kulutussota	6
2.2	Liikesota	7
2.3	Nykyaikainen liikesodan teoria.....	10
2.3.1	Ennakointi	11
2.3.2	Dislokaatio	12
2.3.3	Hajaannus.....	13
2.4	Johtopäätökset liikesodan teoriasta.....	14
3	JULIAN CORBETTIN TEORIA MERISODASTA	16
3.1	Merisodan teoria Corbettin mukaan.....	16
3.2	Sotien luokittelu niiden luonteen mukaan.....	18
3.2.1	Hyökkäyssodat ja puolustussodat.....	19
3.2.2	Rajoitetut ja rajoittamattomat sodat	20
3.3	Teoria päämäärästä – meren hallinta.....	22
3.4	Teoria merisodan metodeista – voiman keskittäminen ja hajauttaminen.....	23
3.5	Merelliset operaatiot	24
3.5.1	Merenherruuden varmistaminen	25
3.5.2	Merenherruuden kiistäminen – Fleet in being -taktiikka.....	27
3.5.3	Pienimuotoiset vastahyökkäykset	28
3.5.4	Merenherruuden hyödyntäminen	28
3.5.4.1	Kauppaliiikenteen kiistäminen ja turvaaminen.....	29
3.5.4.2	Sotilasretkikuntien hyökkäys ja hyökkäyksen tukeminen merellä	30
3.5.4.3	Maihinnousun torjuminen	31
3.6	Johtopäätökset Corbettin merisodan teoriasta.....	32
4	YHDISTELMÄ	35
4.1	Kootut tutkimustulokset ja johtopäätökset.....	35
4.2	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi	36
4.3	Jatkotutkimus.....	37
	LÄHDELUETTELO.....	38

LIIKESODANKÄYNTI JULIAN S. CORBETTIN KIRJOITUKSISSA

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimusaihe

Tämä tutkimus käsittelee liikesodan periaatteiden kuvautumista merisodan kuuluisimpiin teoreetikoihin kuuluvan Sir Julian Stafford Corbettin (1854–1922) kirjoituksissa. Tutkimuksessa pyritään kuvaamaan, miten Corbettin merisodan strategiaa käsittelevässä teoksessa ”*Some Principles of Maritime Strategy*” kuvautuu ne periaatteet, mitkä on myöhempien sotateoreetikkojen kirjoituksissa nimetty liikesodankäynniksi. Tutkimus kuuluu strategian perustutkimuksen piiriin ja se on luonteeltaan teoreettinen.

Aiheen voidaan katsoa olevan ajankohtainen, sillä nykypäivän sotatieteellinen tutkimus pitää liikesodankäynnin teoriaa ja sen periaatteiden soveltamista taistelussa avaimena menestykseen nykyisissä konflikteissa. Toisaalta on osoitettu, että Corbettin sata vuotta sitten kirjoittamat meristrategian periaatteet ovat ainakin osin tänä päivänä ajankohtaisia¹, on sitten kysymys Kiinan kansantasavallan ulkopoliittikan tulkitsemisesta Koreoiden niemimaan kriisissä tai Yhdysvaltain laivastopoliittikan tulkinnasta 2010-luvulla².

1.2 Taustat ja viitekehys

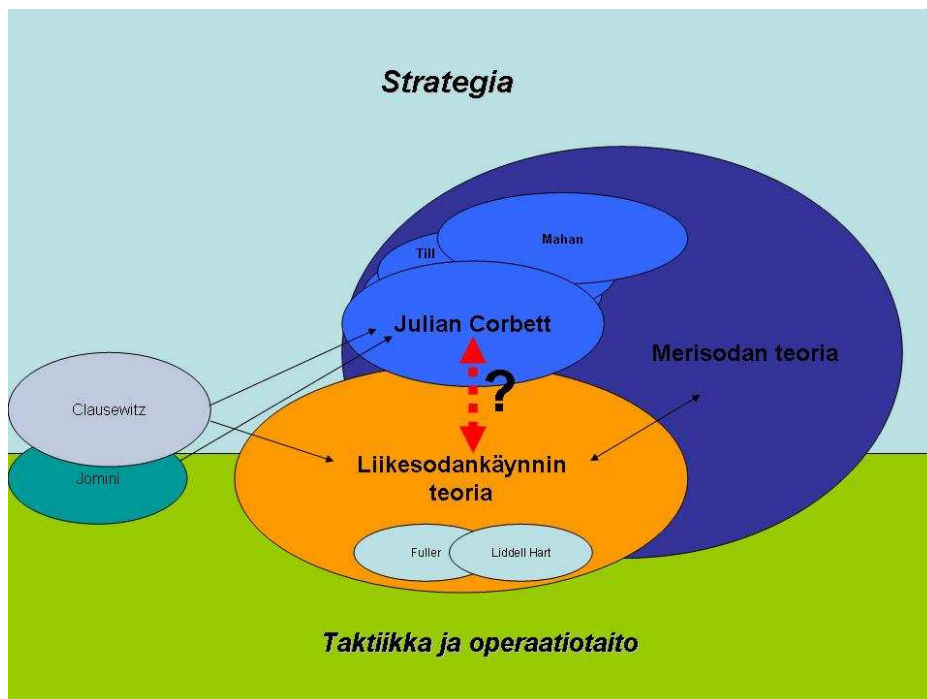
Tutkimusaihe perustuu Merivoimien tutkimusrekisterissä ilmaistuun tarpeeseen tutkia liikesodankäyntiä merisodassa. Näkökulman valinta merisotateoreetikon teosten tutkimisesta liikesodan teorian näkökulmasta syntyi yhdessä tutkijan ja Maanpuolustuskorkeakoulun Strategian laitoksen pääopettajan, komentaja Juha-Antero Puistolän keskusteluiden perusteella. Aihealueen valinta juontaa tutkijan edellisiin virkatehtäviin Merisotakoulussa, missä tämä merikadettikurssin johtajana sekä laivastotaktiikan opettajana toimiessaan havainnoi, että niin merisotastrategian kuin sotateorioiden opetus jää kovin vähälle palkatun henkilökunnan opetuksessa. Provosoiden voisi väittää, että Merivoimissa tunnetaan

¹ Tiilikainen, Tuomas: *Merellisen strategian peruseriaatteita – Sir Julian Stafford Corbett*. Artikkelit Suomi Merellä 2010 – Meriupseeriyhdistys ry:n vuosikirjassa, Kaivopuiston kirjapaino Oy, Helsinki, 2010, s. 89

² Holmes, James R. ja Yoshihara, Toshi: *China's Navy: A Turn to Corbett?* Artikkelit Proceedings-lehdessä, December 2010 Vol. 136/12/1,294. U.S. Naval Institute, Annapolis, 2010, s. 43.

liikesodankäynnin teoria kovin heikosti. Merivoimien toimintatapoja tarkasteltaessa se, mitä luulemme liikesodaksi, saattaakin olla jotain aivan muuta, mahdollisesti kulutusotaa.

Tutkimuksen tavoitteena on varsinaisen tutkimustehtävän ohella herättää lukijansa pohtimaan vanhojen merisodan teoreetikoiden merkitystä nykyaikaisessa merisodassa. Kannattaisiko merisodan teorian ja meristrategian ymmärrystä Merivoimissa syventää opiskelemalla merisotateoreetikkojen kirjoituksia nykyistä laajemmin? Tutkimuksen liikesodankäyntiä käsittävä osio toivottavasti herättää lukijan pohtimaan myös merellisen liikesodankäynnin todellista luonnetta, vaikka liikesodankäyntiä käsitelläänkin tässä tutkimuksessa pääosin strategisella tasolla, kuten tutkimuksen viitekehyksessä kuvassa 1 esitetään.



Kuva 1: Tutkimuksen viitekehys.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja tutkimusongelmat

Tutkimusmenetelmänä on kuvaileva kvalitatiivinen tapaustutkimus. Tutkimuksessa kuvaillaan tutkimuskohteena olevan merisotateoretikon, J. S. Corbettin merisodan teoriaa ja tarkastellaan sitä liikesodankäynnin teorian näkökulmasta, pyrkien tällä tavalla vastaamaan asetettuihin tutkimusongelmiin.

Tutkimuksen pääongelma on:

- *Miten liikesodankäynnin periaatteet kuvautuvat J. S. Corbettin kirjoituksissa?*

Tutkimuksen alaongelmat ovat:

- *Mitä tarkoittaa liikesodankäynti ja mitkä ovat liikesodankäynnin keskeiset periaatteet ja teorit?*
- *Mitkä ovat Corbettin merisodan teorian keskeisimmät opit?*
- *Mitä merisota on Corbettin mukaan?*

1.4 Lähdeaineisto ja tutkimuksen rajaukset

Lähdeaineistoa kertyi suoritettujen tiedonhakujen perusteella varsin mittavasti. Tutkimuksen päälähteenä on käytetty liikesodankäynnin osalta Robert Leonhardin teosta ”*The Art of Maneuver – Maneuver-Warfare Theory and AirLand Battle*”. Liikesodan teorian päälähteeksi Leonhardin teos nousee Liddell Hartin ja Fullerin kirjoitusten ohitse siksi, että Leonhardin teoksen voidaan katsoa lukeutuvan *nykyaikaisen* liikesodankäynnin perusteeksiin, kun huomioidaan miten paljon teokseen viitataan suoritettujen tiedonhakujen perusteella. Leonhardin teoksessa tiivistyy kootusti nykyaikaisen liikesodankäynnin teoria Liddell Hartin ja Fullerin teoksia selkeämmin ja ymmärrettävämmin esitettynä.

Merisotateoretikko Julian Corbettin tuotannosta päälähteenä käytetään teosta ”*Some Principles of Maritime Strategy*” (Longmans, Green and Co, New York, Bombay, Calcutta, 1911). Teosta pidetään yleisesti Corbettin merisodan teorian pääteoksena³. Corbettin muu julkaistu kirjallinen tuotanto koostuu neljästä romaanista sekä yhdestätoista merisotahistoriallisesta teoksesta⁴. Corbettin julkaisutoiminnan suuntautumista merisotahistoriallisiin teoksiin voidaan pitää luonnollisena ottaen huomioon tämän roolin brittiläivaston pitkäaikaisena merisotahistorioitsijana. Tässä strategian tutkimuksessa rajataan Corbettin kirjallisesta tuotannosta tutkimuksen ulkopuolelle viihteelliset romaanit ja merisotahistorialliset teokset ja keskitytään strategia-aiheiseen pääteokseen.

Merisodankäynnin piirteisiin kuuluu sodankäynnin operatiivisen ja jopa strategisen tason nivoutuminen muita puolustushaaroja tiiviimmin taktiikkaan ja taistelutekniikkaan. Corbettin

³ Rekkedal, Nils Marius: *Nykyaikainen sotataito*. Edita Prima, Helsinki 2006, s. 94-95.

⁴ Wikipedia [http://en.wikipedia.org/wiki/Julian_Corbett#Published_works / 18.4.2011]

pääteos ”*Some Principles of Maritime Strategy*” ei tee tässä poikkeusta. Siinä käsitellään merisotaa edellä mainitulla tavalla, sekoittaen strategista pohdiskelua operatiivis-taktiseen ohjeistukseen laivastojen kokoonpanosta aina maihinnousurannan valintaperusteisiin. Koska tämän tutkimuksen näkökulma on strateginen, on Corbettin teoksen selkeimmin taktiikkaa käsittelevät osat rajattu tutkimuksen ulkopuolelle⁵.

1.5 Peruskäsitteiden määrittely

Seuraavassa määritellään keskeiset tutkielmassa esiintyvät käsitteet. Käsitteiden englanninkieliset vastineet on esitetty suluissa:

Merenherruus (command of the sea) merkitsee Corbettin määritelmän mukaan täydellistä vapautta hallita meriliikennettä ja merellisiä kulkureittejä sekä meren käytön kiistämistä vastustajilta.⁶

Meren hallinta (control of the sea, sea control) tarkoittaa olosuhdetta, jossa on toiminnanvapaus merellä, ja jossa merta voidaan vapaasti käyttää omiin tarkoituksiin. Merta hallitseva osapuoli kykenee tarvittaessa kiistämään vastustajan meren käytön tai rajoittamaan sitä. Meren hallinta voi jossain tapauksissa olla rajattua alueellisesti tai ajallisesti.⁷ Corbett preferoi tekstissään käsitettä ”command of the sea”, mutta ei erottele käsitteellisesti merenherruutta meren hallinnasta (control of the sea, sea control).

Painopiste (center of gravity) tarkoittaa sotilaskielessä seuraavia asioita:

1. Vihollisen kriittinen haavoittuvuus (liikesodan teoriassa).⁸

⁵ Corbett, Julian Stafford: *Some Principles of Maritime Strategy*, AMS Press, New York, 1972. Corbettin teoksen osan II, alaluku II: ”Theory of the Means - Constitution of Fleets” on rajattu pois, koska aiheen käsittely edustaa omaa aikakauttaan, eivätkä johtopäätökset päde nykyaikaiseen merisodankäyntiin. Lisäksi tutkija katsoo, ettei luvun sisältöä voi tarkastella liikesodan näkökulmasta.

⁶ Corbett, s. 89-100

⁷ *Allied Administrative Publication 6 (2003) – NATO Glossary of Terms and Definitions*. NATO Standardisation Agency, Bryssel, 2001, s. 2-S-3

⁸ Center of gravity – termin sotilaallinen merkitys on vuosien saatossa vaihdellut. Alun perin Clausewitzin lanseeraamana termi tarkoitti massan keskittymän pistettä, aluetta, johon iskemällä saadaan aikaan maksimaalinen tuho ja näin ollen hyöty (Clausewitz, Carl von: *Sodankäynnistä*, Art House, Helsinki, 1998, s. 294).

Toisaalta hyökkääjän näkökulmasta Clausewitz määrittää edelleen, että painopisteen kautta suoritettu isku on vastustajalle mahdollisimman tuhoisia. Muun muassa Yhdysvaltain merijalkaväen FMFM 1 Warfighting – manuaalin (*FMFM 1 Warfighting*, HQUSMC, Washington D.C., 1989, s. 85) sekä Leonhardin (s. 268) mukaan nykyaikaisessa sodankäynnissä pyritään hyökkäämään voimalla vastustajan heikkoutta vastaan. Tässä yhteydessä vihollisen painopisteellä tarkoitetaan sen kriittistä haavoittuvuutta. Leonhard määrittää edelleen käsitteiden ”painopiste” ja ”voimanlähde” eroa vertaamalla vihollisen painopistettä shakkipeliin, jossa

2. Toiminnan suuntautumisen keskittymä (sotataidollinen termi, saksaksi Schwerpunkt⁹). Fyysinen tai imaginäärinen piste, johon toiminta keskitetään –fokusoidaan– halutun vaikutuksen, esimerkiksi hyökkäyksessä murron, saavuttamiseksi.
3. Voimanlähde FINGOP -suunnitteluprosessissa.

Fleet in being – taktiikka vapaasti käännettynä tarkoittaa ”olemassa olevan laivaston” taktiikkaa. Tällä tarkoitetaan aktiivisia puolustuksellisia laivasto-operaatioita, joilla pyritään kiistämään vahvuudeltaan ylivoimaisen vastustajan kyky meren hallintaan.

1.6 Aiempi tutkimus

Corbettin tuotantoon ja erityisesti hänen pääteokseensa viitataan lukuisissa pääosin englanninkielisissä artikkeleissa, tosin usein pintapuolisesti referoiden. Muita tutkimuksia, missä Corbettin merisotateorioita yhdistellään liikesodan teoriaan, ei ole selvitystyön perusteella löytynyt.

Liikesodankäyntiä on tutkittu ja siitä on kirjoitettu varsin paljon. Maanpuolustuskorkeakoulun (MPKK) opiskelijoista silloinen kapteeni Juha Mälkki on tutkinut liikesodan teorioita ja niiden vaikutusta Brittiarmeijan organisaatioihin Esiupseerikurssin tutkielmassaan vuonna 2001. Myös Esiupseerikurssilla 63 on käynnissä toinen liikesodankäyntiä käsittelevä tutkimus: kapteeniluutnantti Toni Joutsia tutkii liikesodankäynnin teorioiden kuvautumista Merivoimien merisotaa koskevassa ohjesääntö ja -opaskirjallisuudessa. Joutsia käsittelee aihetta taktiikan näkökulmasta, joten tutkimuksen näkökulma poikkeaa tästä tutkimuksesta selvästi.

vastustajan painopiste on sen kuningas. Se ei ole kuningattaren lailla pelilaudan vahvin nappula, mutta kuninkaan neutraloiminen päättää sodan. Vihollisen kuningatar puolestaan on liikehtimiskykyisin ja vahvin yksikkö, vihollisen voimanlähde.

⁹ Lind, William S.: *Maneuver Warfare Handbook*. Westview Press, Boulder 1985. s. 26

2 LIIKESODANKÄYNNIN TEORIA

Sodankäynti voidaan kategorisoida monella eri tavalla sen mukaan, millainen tarkastelunäkökulma valitaan. Eräs tapa jaotella sodankäynnin muotoja on jakaa sodankäynti kulutussotaan ja liikesotaan. Tässä luvussa vastataan tutkimuksen alaongelmaan ”Mitä tarkoittaa liikesodankäynti ja mitkä ovat liikesodankäynnin keskeiset periaatteet ja teoriat?”. Vaikka tämä tutkimus käsittelee liikesotaa, sodankäynnin muotojen välisen eron selventämiseksi avataan hieman myös kulutussodan käsitettä. Tarkastelun painopiste on kuitenkin tutkimuksen aihepiirin mukaisesti liikesodankäynnin teoriassa.

2.1 Kulutussota

Vaikka kulutussodiksi luokiteltavia sotia on käyty vuosisatojen ajan, perustuu kulutussodan käsite ja teoria pääosin 1800-luvulla vaikuttaneen saksalaisen sotateoreetikon Carl von Clausewitzin kirjoituksiin. Kulutussodan teorian mukaan tärkeintä sodassa on taistelu ja tappioiden tuottaminen. Sotaa käydään kamppailuna omien resurssien riittävyydestä toisen resursseja vastaan. Sodan häviää se osapuoli, jonka voimavarat ovat taisteluissa ehtyneet siinä määrin, ettei se kykene enää jatkamaan sotatoimia, vaan joutuu antautumaan. Kulutussodankäynnin teoriassa liikkeen merkitys on saattaa joukot edulliseen taisteluasetelmaan, mistä käsin ne voivat käydä taisteluun vihollisen tuhoamiseksi.¹⁰

Maa-alueiden ja maastonkohtien merkitys kulutussodan teoriassa on siinä, että vihollisen kannalta tärkeitä maastonkohtia valtaamalla pakotetaan tämä hyökkäämään ja näin kulutetaan tämän sotavoimia pyrkien uuvuttamaan vihollisen voimat ennen omia voimia.¹¹ Kulutussodankäynnin metodein sotimalla ovat sodan kaikki osapuolet kautta historian kärsineet suunnattomia tappioita. Kulutussodan voidaan katsoa kulminoituneen Euroopassa ensimmäisen maailmansodan taisteluhaidoissa, missä massiiviset kenttäarmeijat kävivät neljän vuoden aikana lukemattomia rintamataisteluita avomaastossa kärsien puolin ja toisin saavutettuun hyötyyn nähden massiivisia miestappioita.

¹⁰ Simpkin, Richard E.: *Race to the Swift: Thoughts on Twenty-first Century Warfare*. Brassey's Defence, Lontoo, 1985, s. 20-22.

¹¹ Sama s. 20-22

Ensimmäisen maailmansodan kokemusten perusteella länsimaiset sotateoreetikot havahtuivat pohtimaan tapoja käydä sotaa tehokkaammin ja ”järkevämmin”. Onko olemassa tehokkaampi ja taloudellisempi keino sotia? Näistä ensimmäisen maailmansodan jälkimainingeissa heränneistä ajatuksista huolimatta kulutussodan teorian voidaan katsoa hallinneen länsimaista sotataittoa myös toisessa maailmansodassa ja sen jälkeenkin aina vuonna 1975 päättyneeseen Vietnamin sotaan saakka¹².

Vietnamin sodan veteraani, yhdysvaltalainen kenraaliluutnantti Dave Palmer (s. 1931) onkin kirjoittanut: ”Kulutussota ei ole strategiaa. Se on päinvastoin kiistämätön todiste siitä, ettei minkäänlaista strategiaa ole. Kulutussotaan turvautuva komentaja myöntää epäonnistuneensa vaihtoehtojen ymmärtämisessä. Hän hylkää *sotataidon*, koska sotii äärimmäisen epäammattimaisella tavalla käyttäen verta aivojen sijaan.”¹³

2.2 Liikesota

Sotataito koostuu taktiikasta, operaatiotaidosta ja strategiasta. Tässä tutkimuksessa käsitellään toisaalta meri- ja toisaalta liikesodankäynnin teoriaa strategisella tasolla. Sen takia tulee määrittää, mitä sodankäynnin strategiseen tasoon kuuluu ja toisaalta, mitä siihen ei kuulu. Teoksessaan ”*The Art of Maneuver*” Robert Leonhard luokittelee sodankäynnin eri tasot suunnitteluprosessin ja sodan suunnittelutasojen kautta. Leonhard jakaa sodan tasot vakiintuneen mallin mukaisesti seuraaviin suunnittelutasoihin:

- strateginen
- operatiivinen
- taktinen taso.¹⁴

Liikesodankäynnin teorian kuvaus kattaa kaikki sodankäynnin tasot, joita on ensin tarkasteltava yhdessä kokonaisuuden hahmottamiseksi. Vasta kokonaiskuvan muodostuttua viedään tarkastelu yksittäiselle, tässä tapauksessa strategiselle, tasolle.

Korkein suunnittelutaso, eli strateginen taso käsittää kansallisen (suur-)strategian ja sotilasstrategian. Kansallinen strategia kattaa valtion sodan ja rauhan ajan ulkopoliittikan

¹² Simpkin, s. 20-22

¹³ Palmer, Dave Richard: *Summons of the Trumpet: U.S.-Vietnam in Perspective*, Presidio Press, Novato, s. 117.

¹⁴ Leonhard, Robert: *The Art of Maneuver*, Presidio Press, Novato, 1991, s. 6.

kokonaisuuden sisältäen sotilaalliset tekijöiden lisäksi poliittiset, taloudelliset ja diplomaattiset ponnistelut haluttujen ulkopoliittisten päämäärien saavuttamiseksi.

Strategisen tason suunnittelu ja toimeenpano kuuluu valtionhallinnon ylimmälle tasolle, valtionjohdolle.¹⁵

Kaiken sotilaallisen toiminnan tulee olla kansallisen edun ja kansallisten tavoitteiden mukaista. Strategialla pyritään löytämään sotilaallinen keino näiden kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Leonhardin mukaan strateginen suunnittelutaso onkin ainoa taso, missä pyritään yhdistämään sotilaallisen voiman käyttö muuhun politiikkaan.¹⁶

Leonhard määrittää strategisen tason seuraavasti: strateginen taso on sodan suunnittelutaso, joka on vastuussa sotilaallisten keinojen käyttämisestä kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi; suunnittelutaso, joka laatii sotasuunnitelmia ja tavoitteita eri sotänäyttämöille.¹⁷

Strategisen suunnittelutason alapuolella on operatiivinen suunnittelutaso. Operatiivinen suunnittelu käsittää kampanjoiden¹⁸ ja suurten operaatioiden suunnittelun. Leonhardin mukaan sodankäynnin operatiivisen suunnittelutason ymmärtäminen on olennaista liikesodankäynnin teorian ymmärtämiseksi, koska merkittävä osa liikesodankäynnistä tapahtuu operatiivisella suunnittelutasolla.¹⁹

Vaikka operatiivinen suunnittelutaso onkin liikesodankäynnin kannalta hyvin merkittävä, tulee muistaa, ettei operatiivinen taso käy omaa sotaansa, vaan saa perusteet suunnittelulleen strategisen tason suunnitelmista. Strategisen tason suunnittelu sanelee näin ollen operatiivisen suunnittelun tavoitteet. Tästä seuraa, että operatiivinen suunnittelu voi olla onnistunutta vain, mikäli sen lopputuotteet edistävät strategista suunnitelmaa.²⁰

Operatiivisen suunnittelutason Leonhard määrittelee seuraavasti: suunnittelutaso joka rakentaa kampanjat ja suuret operaatiot saavuttaakseen strategisen tason suunnitelman

¹⁵ Leonhard, s. 6-7. Sotilasstrategia käsittää Leonhardin mukaan asevoimien käytön kansallisten päämäärien saavuttamiseksi. Leonhard rajaa itse käsitteen ”strategia” -merkityksen tarkoittamaan kirjassaan yksinomaan sotilasstrategiaa.

¹⁶ Sama, s. 6-7.

¹⁷ Sama

¹⁸ engl. campaign: sotaretki, kampanja. Tutkimuksessa käytetään sotaretken asemesta termiä kampanja. Perusteena on ”kampanja”-sanan ”sotaretkeä” vakiintuneempi asema nykyaikaisessa suomalaisessa sotilaskielessä.

¹⁹ Leonhard, s. 8

²⁰ Sama

mukaiiset sotänäyttämön tavoitteet. Operatiivinen taso on keskitason suunnittelutaso joka integroi taktiset voimanponnistukset ja tapahtumat yhtenäiseksi kampanjaksi.²¹

Taktinen suunnittelutaso on suunnittelutasoista alin. Taktinen suunnittelutaso käsittää joukot armeijakunnista, prikaateista, ja divisioonista alaspäin. Taktinen taso on se taso, joka on suoraan yhteydessä varsinaisiin taisteluihin.²² Kuten operatiivisen tasolla, myös taktisen tason toiminnan tulee olla relevanttia ylempien suunnittelutasojen kannalta. Ollakseen relevanttia, taktisen tason tulee toiminnallaan edesauttaa ylemmän tason tavoitteiden saavuttamista.²³

Liikesodankäynnin teoria edellyttää, että eri suunnittelutasojen välistä hierarkiaa tulee noudattaa tiukasti. Esimerkiksi taktisen suunnitelman kannalta toimiva ja hyvä ratkaisu saattaa olla operatiivisen suunnitelman kannalta hyvin epäsuotuisa, jopa haitallinen. Liikesodankäynnin teorian kannalta prioriteetin tulee olla aina selkeä: operatiivisen suunnittelun tulee vastata strategisen suunnittelun asettamiin tavoitteisiin. Samoin taktiset tavoitteet tulee orjallisesti sitoa operatiiviseen suunnitelmaan. Mikäli näin ei tehdä, ovat seuraukset Leonhardin mukaan tuhoisia. Mikäli alemmaa suunnittelutasoa korostetaan ja se nostetaan ylemmän suunnittelutason ohi, on sotahistoria osoittanut²⁴ että tuloksena on tehoton ja usein verinen irvikuva liikesodankäynnistä ja sotataidosta.²⁵

Jokaisen mahdollisen taistelun merkitystä ja arvoa tulisi kyetä ennalta arvioimaan suhteessa ylempiin tavoitteisiin. Edistääkö suunnittelemani sotatoimi ylemmän suunnittelutason tavoitteiden saavuttamista? Mikäli vastaus on kielteinen, tulee taistelua tai sotatoimia pyrkiä välttämään.²⁶ Sotatoimen vaikutukset saattavat hyvinkin ulottua tasoaan laajemmalle.

²¹ Leonhard, s. 8-10

²² Sama

²³ Sama

²⁴ Leonhard nostaa esimerkiksi Yhdysvaltain sisällissodassa (1861–1865) vuonna 1861 käydyn Ensimmäisen Bull Runin taistelun (First Battle of the Bull Run). Pohjoisvaltioiden strategia Etelävaltioiden pakottamiseksi rauhaan, ”the Anaconda Plan” perustui etelän satamien eristämiseen ja Missisippin sekä muiden kuljetusreittien käytön kiistämiseen tavoitteena luhistuttaa Etelävaltioiden talous ja pakottaa se antautumaan. Taitamattomien poliitikkojen ja malttamattoman yleisen mielipiteen takia strategiasta kuitenkin poikettiin käynnistämällä maaoffensiivi Etelän pääkaupungin Richmondin kaupungin valtaamiseksi. Offensiivin johdosta Pohjoinen *joutui* käymään Bull Runin taistelun, jonka sen joukot kaiken kukkuraksi hävisivät. Maaoffensiivi Richmondia vastaan ei palvellut millään tavalla Pohjoisen strategisia tavoitteita ollen sodan kokonaissuunnitelman kannalta irrelevantti. Offensiivi ja sen kulminaatiopisteenä toiminut Bull Runin taistelu oli osoitus turhasta ihmishenkien, materiaalin, taistelutahdon ja ajan tuhlauksesta. Yhdysvaltojen sisällissota päättyi lopulta vuonna 1865, kun the Anaconda Planin sitouduttiin ja sen annettiin vaikuttaa. Lopulta Etelä oli taloudellisesti tilanteessa, jossa se joutui antautumaan.

²⁵ Leonhard, s. 8-10

²⁶ Sama, s. 10

Esimerkiksi taktisen tason taistelussa kärsitty paha tappio saattaa vaikuttaa operatiivisen ja pahimmassa tapauksessa strategisen tason tilanteeseen.²⁷

2.3 Nykyaikainen liikesodan teoria

Liikesodankäynnin periaatteita löytää painettuna monen varhaisen sotateoreetikon kirjoituksista. Esimerkiksi jo Sun-Tzu, Napoleon, Jomini ja Clausewitz pohdiskelivat kirjoituksissaan teemoja, jotka viimein brittiläiset Bristol H. Liddell Hart ja Samuel Fuller jalostivat sotataidon nykytutkimuksen tuntemaksi liikesodankäynnin teoriaksi.

Liddell Hartin mukaan tie sotilaalliseen ja poliittiseen menestykseen piilee epäsuoran lähestymistavan soveltamiseen taistelussa vihollista vastaan. Epäsuoran lähestymistavan tavoitteena on vihollisen kukistaminen mahdollisimman taloudellisesti. Epäsuoran lähestymistavan keinoja ovat oveluus, harhautus sekä vihollisen vahvuuksien välttäminen.

Leonhard on edelleen hahmottanut Liddell Hartin teoriasta kolme teesiä:

- Vihollisen vahvuuksien välttäminen. Erityisesti tulee estää vihollista käyttämästä vahvuuksiaan sille edullisessa paikassa.
- Vihollisen harhauttaminen. Vaikka tämä näennäisesti eroaa edellisestä kohdasta, on tavoite samansuuntainen: kiistää viholliselta mahdollisuus ottaa voimansa käyttöön.
- vihollisen haavoittuvuuksien tunnistaminen ja niitä vastaan hyökkääminen.²⁸

Liikesodankäynti on Leonhardin mukaan ennen kaikkea kokoelma toimintaperiaatteita vihollisen päihittämiseksi. Näitä periaatteita leimaa epäsovinnaisuus ja yllätyksellisyys, oveluuden korostaminen rohkeuden kustannuksella. Niinpä liikesodan periaatteita ei voida pitää perinteikkään kunniakkaina, koska niiden mukaan sodassa tulisi välttää vihollisen vahvuuksia ja perinteikkään ”kunniakasta ja reilua” kaksintaistelua.²⁹ Leonhard yhdistelee edellä kuvatut periaatteet edelleen kolmeksi liikesodankäynnin toimintamalliksi. Toimintamallit ovat ennakointi, dislokaatio ja hajaannus.³⁰ Seuraavassa tarkastellaan näitä toimintamalleja ja niiden periaatteita tarkemmin.

²⁷ Vego, Milan: *Operational Warfare at Sea – Theory and practice*, Routledge, New York, 2009, s. 42-43.

²⁸ Leonhard, s. 47

²⁹ Sama, s. 61-62.

³⁰ Sama, s. 62-76

2.3.1 Ennakointi

Ennakointi (preemption) assosioituu tämän päivän sotilaskielessä helposti ennakoivan iskun käsitteeseen. Erityisesti Suomen kaltaisen pienen valtion kannalta ennakoivan iskun käsitteellä on negatiivinen leima, koska se mielletään suurvallan keinovalikoimaan kuuluvaksi strategisen tason siirtoa, kuten täysmittaista hyökkäyssotaa edeltäväksi äkilliseksi hyökkäykseksi rauhaisaa naapurivaltiota vastaan. Kuitenkin ennakoiva toiminta tulee nähdä erinomaisena mahdollisuutena saavuttaa edullisesti suuria voittoja sodassa, tai jopa ennen sotaa.³¹

Ennakointi voidaan sotilaskielellä ymmärtää ”tilaisuuden hyödyntämiseksi ennen vihollista” Leonhardin mukaan ennakoinnin käyttäminen sotatoimissa on kautta historian mielletty tyhmänrohkeaksi, jopa raukkamaiseksi toiminnaksi, vaikka se olisikin avain valtaisaan voittoon. Tämä johtuu siitä, että ennakointi on sanamukaisesti ”toimintaa, joka on aikaansa edellä”, toimintaa, joka on niin odottamatonta, etteivät muut osapuolet kykene käsittämään, että joku saattaisi toimia *siinä tilanteessa* niin röyhkeästi ja häikäilemättömästi.³²

Voimatasapainon, aseistuksen tai doktriinin hyvyyden tai heikkouden merkitys ennakoivan siirron tekijälle on olematon, koska ennakoivan siirron tekijä on päättäväinen. Tämä on valtti, jota ei mahdolliseen sotaan vasta valmistautuvalla viholliskomentajalla ole. Päättäväinen lähestymistapa tulevaa konfliktia kohtaan on tällöin viholliseen verrattuna ylivoimaisen murskaava. Ennakoivasti toimiva komentaja saattaa kohdata halveksuntaa suurelta yleisöltä, koska hänen katsotaan toimineen ”liipaisinherkästi” tai suhteetonta voimaa käyttäen, mutta hän saavuttaa tärkeimmän, eli voiton. Historian esimerkkien perusteella ennakoivalla iskulla saavutettu voitto saavutetaan kaiken lisäksi taloudellisesti, kummankin osapuolen verta säästään.³³

Ennakoinnin taktiikkaa voi soveltaa sodan kaikilla tasoilla. Se tarjoaa soveltajalleen taloudellisimman keinon vihollisen kukistamiseksi, mikäli toimijalla on kykyä ja päättäväisyyttä toteuttaa ennakoiva operaatio. Ennakointi vaatii ennen kaikkea ajan merkityksen arvostamista. Sillä pyritään ostamaan tulevaisuuden menestystä välittömästi vaadittavan rohkeuden ja päättäväisyyden avulla. Koska ennakointi on tasapainoilua toisaalta

³¹ Leonhard, s. 62-66.

³² Sama

³³ Sama, s. 65-66

voimakkaan oivalluksen ja toisaalta hillittömän tyhmänrohkeuden välillä, on sitä harkitsevan komentajan käytettävä aikaa lukuun ottamatta kaikki muut resurssinsa vihollistilanteen hahmottamiseksi ja ymmärtämiseksi. Näistä seikoista johtuen ennakoivan toiminnan soveltaminen käyttöön tulee aina olemaan vaikeaa. Hetki, jolloin voisi toimia ennakoivasti saattaa olla ohikiitävä, tai sitä ei tule koskaan, mutta viisaasti käytettynä ennakointi on liikesodan teorian voimakkain ilmentymä.³⁴

2.3.2 Dislokaatio

Dislokaatio (dislocation) tarkoittaa vihollisen vahvuuksien mitätöintiä. Sen sijaan, että vihollinen kohdataan taistellen sen ehdoilla, tulee välttää joutumasta taisteluun, missä vihollinen voisi käyttää voimaansa sille optimaalisella tavalla. Leonhard esittää kaksi eri metodologiaa, jolla vihollisen dislokaatio voidaan toteuttaa: positionaalinen, eli paikkaan perustuva dislokaatio ja funktionaalinen, eli toimintaan perustuva dislokaatio.³⁵

Positionaalista dislokaatiota on käytetty jo antiikin Kreikasta saakka. Paikkaan perustuva dislokaatio tarkoittaa yksinkertaisimmillaan sitä, että sodan tasosta riippuen poistetaan vihollinen ratkaisukohdasta, oli paikka sitten valtakunnan tasolla, operaatioalueella tai taistelukentällä. Tämänmuotoinen dislokaatio voi tarkoittaa vihollisen fyysistä poistamista ratkaisukohdasta tai ratkaisukohdan siirtämistä vihollisen ulottumattomiin. Klassinen esimerkki positionaalisesta dislokaatiosta on saksalaisten hyökkäys Ranskaan toisessa maailmansodassa vuonna 1940. Ranskalaisten puolustus idästä tulevaa uhkaa vastaan perustui massiiviseen ja voittamattomana pidettyyn Maginot-linnoitusketjuun. Saksan sodanjohto arvioi, että hyökkäys Ranskaan linnoitusketjun lävitse olisi vaikeaa, hidasta ja kuluttavaa. Maginot-linnoitusketjun haastamisen sijaan Saksan sodanjohto siirsi ratkaisukohdan ranskalaisten vahvuusalueen ulottumattomiin hyökäten Ranskan Sedaniin Ardenniinien vuoriston kautta. Maginot-linnoitusketju jäi positionaalisen dislokaation takia hyödyttömäksi saksalaishyökkäyksen torjunnassa.³⁶

Funktionaalinen eli toiminnallinen dislokaatio perustuu vihollisen vahvuuksien mitätöimiseen eri keinolla. Toiminnallisessa dislokaatiossa kyse ei ole vihollisen houkuttelemisesta tai ajamisesta pois ratkaisukohdasta, vaan toiminnallinen dislokaatio perustuu vihollisen

³⁴ Leonhard, s. 66

³⁵ Sama, s. 66-68

³⁶ Sama, s. 68.

vahvuuksien neutraloimiseen tai niiden hyödyttömäksi saattamiseen. Tämä voidaan saavuttaa sekä teknologian että taktiikan avulla.³⁷

Esimerkiksi toiminnallisesta dislokaatiosta eläinkunnassa voidaan ottaa ketun ja siilin välinen kuvitteellinen taistelu. Kokiessaan itsensä uhatuksi siili vetäytyy piikkipalloksi ja näin toiminnallisesti kiertää ketun vahvuudet. Ketun on mahdotonta käyttää vahvuuksiaan, teräviä hampaita ja kynsiä, voimaa, nopeutta tai suurempaa kokoaan siilin piikkipanssaria vastaan. Sodankäynnin saralta esimerkiksi toiminnallisesta dislokaatiosta sotilasteknologian keinoin voidaan ottaa maastokuviointi sotilaan vaatetuksessa. Kuviointi pyrkii dislokoimaan vihollisen kiväärikaliperiset aseet. Vastaavasti linnoittamalla pyritään dislokoimaan vihollisen tykistön vaikutus. Pimeänäkölaitteiden turvin pyritään hyökkäämään yön pimeydessä sellaista vihollista vastaan, jolla ei ole valonvahvistimia eikä näin ollen pimeätoimintakykyä.³⁸

Dislokaation taktiseksi esimerkiksi voidaan nostaa intiaanien ratsain suoritetun hyökkäyksen kohteeksi joutunut vankkurikolonna. Hyökkäyksen kohteeksi jouduttuaan kolonnan johtaja ajatti vankkurit kehään tiiviiksi ympyräksi, jolloin dislokoitiin toiminnallisesti ratsuin liikkuneiden intiaanien valtit: nopeus ja hyökkäyksellinen liike. Kehän sisällä vankkurit tarjosivat puolustajille auttavasti suojaa nuolia vastaan sekä suojaosan ampumapaikan. Suojasta kyettiin ampumaan tarkkaa kivääriltä ympärillä kiitäviin hyökkääjiin ja aiheuttamaan näille tappioita, kunnes hyökkääjät joutuivat vetäytymään.³⁹

2.3.3 Hajaannus

Hajaannus (disruption) liikesodankäynnin toimintamuotona tarkoittaa vihollisen lyömistä hyökkäämällä sen painopistettä vastaan. Tässä tapauksessa painopisteellä käsitetään jokin vihollisen kriittinen haavoittuvuus, eli ominaisuus tai asia, minkä neutralointi tai tuhoaminen lamauttaa vihollisen. Hajaannustaktiikan tavoitteena on välttää koko vihollisvoiman fyysinen tuhoaminen suoralla, kuluttavalla hyökkäyksellä löytämällä vihollisen kriittinen haavoittuvuus, jotta voidaan iskeä tähän Akilleen kantapäähän⁴⁰.⁴¹

³⁷ Leonhard, s. 68-69.

³⁸ Sama, s. 68-69.

³⁹ Esimerkki tutkijan oma

⁴⁰ Akilleen kantapää on kielikuva, jolla tarkoitetaan jonkin asian heikkoa kohtaa, joka voi koitua kohtalokkaaksi. Akhilleuksen (Akilleen) syntyessä hänen ennustettiin kuolevan väkivaltaisesti. Tämän vuoksi Thetis kastoi pojan haavoittumiselta suojelemaan Styks-jokeen. Thetis piti poikaa kastaessaan kiinni tämän kantapäästä, mikä näin

Esimerkiksi hajaannuksen käyttämisestä sodassa voidaan ottaa saksalaisten toisessa maailmansodassa käyttämä salamasotataktiikka (Blitzkrieg). Salamasodan tavoitteena oli välttää ensimmäisen maailmansodan tuhoisia kulutustaisteluita, eli välttää iskemästä vihollisen vahvaa puolustusryhmitystä vastaan. Siksi salamasodassa pyrittiin lamauttamaan vihollisjoukot hyökkäämällä näiden haavoittuvaan selustaan. Iskemällä selustassa sijaitsevia viestikeskuksia ja huoltoyhteyksiä vastaan saksalaiset kykenivät aiheuttamaan suurta sekaannusta joukoissa ja näiden komentajissa ja näin järkyttämään vastustajan taistelutahtoa. Hämmennetty ja tolaltaan lyöty vastustaja oli helpommin kukistettavissa lopullisesti.⁴²

Sota ei ole matematiikkaa, vaan se on psykologinen mitteli. Vaikka sodassa käytetään aseita ja materiaa toisia vastaan, ei voi väheksyä psykologisten tekijöiden vaikutusta. Sotahistoria on väärällään esimerkkejä siitä, miten numeerisesti vahvempi sotajoukko on hävinnyt sodan lukumääräisesti heikompaan tai heikommin varustettua joukkoa vastaan.⁴³ Psykologisten tekijöiden merkityksen ymmärtäminen sodankäynnissä on avain liikesodankäynnin teorian ymmärtämiseen, on sitten kyse ennakkoinnin, dislokaation tai hajaannuksen menetelmien käyttämisestä vihollisen nujertamiseksi.

2.4 Johtopäätökset liikesodan teoriasta

Tässä alaluvussa tehdään yhteenveto siitä, mitä liikesodankäynti on ja mitkä ovat liikesodankäynnin keskeiset periaatteet. Lopuksi pohditaan liikesodankäynnin etuja ja haittoja.

Liikesodankäynnin erottaa muista sodankäynnin muodoista sillä, miten liikesodassa määritetään voittoon tähtäävät keinot. Liikesodankäynnissä pyritään analyttisen päättelyn avulla löytämään keino voittaa vihollinen taloudellisesti ja tehokkaasti epäsuoran toiminnan avulla, pyrkien välttämään oman voiman asettamista vihollisen voimaa vastaan. Liikesodan teorian keskeisiin periaatteisiin kuuluu vihollisen vahvuuksien välttäminen, vihollisen harhauttaminen, vihollisen haavoittuvuuksien tunnistaminen ja niitä vastaan hyökkääminen. Leonhard on jalostanut nämä edelleen kolmeksi toimintamuodoksi: ennakkoinniksi, dislokaatioksi sekä hajaannukseksi.

jäi suojaamatta. Troijan sodan aikaan Paris sai tietoonsa Akilleen haavoittuvuuden ja surmasi tämän ampumalla Akillesta nuolella kantapäähän. [<http://fi.wikipedia.org/wiki/Akhilleus> / 6.3.2011]

⁴¹ Leonhard, s. 73-75.

⁴² Sama, s. 75.

⁴³ Sama, s. 73-75.

Liikesodankäynnin teorian sisäistämisessä haastavinta on ajattelun korostaminen. Sotakouluissa kautta aikojen on sotataidon opetuksessa korostettu hyvän suunnitelman tunnusmerkkejä: suunnitelman yksinkertaisuutta ja toteuttamiskelpoisuutta. Onko liikesodan teoria kyllin yksinkertaista, jotta sitä kyettäisiin menestyksekkäästi toteuttamaan sodassa sen kaikilla tasoilla? Tässä liikesotaa tulee verrata kulutussotaan.

Kulutussodan teoria on yksinkertaista: siirrä joukkosi edulliseen maastonkohtaan ja tuhoa vihollinen taistelussa parhaaksi katsomallasi tavalla. Kulutussodan teorian valtteina on yksinkertaisuus ja mitattavuus. Menestykseen vaadittavan sotilaallisen voiman määrä voidaan kulutussodan teorian avulla määrittää matemaattisesti kohtuullisella tarkkuudella. Sotahistorian perusteella voidaan yleistetyksi väittää, että tasavahvaisilla armeijoilla sotien liikesodan periaatteilla sotiva päihittää kulutussodan periaatteilla taistelevan.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että liikesodan teoria on toimiva ja sen soveltaminen sodassa on avain menestykseen. Liikesodan teorian suurin haaste lienee ajattelun korostamisessa. Liikesodankäynnin opein operaatiosuunnitelmaa laativalle haastavinta lienee kyky ajatella ”laatikon ulkopuolelle” eli haastaa vanhat, pinttyneet toimintamallit ja etsiä uusia, radikaaleilta tuntuvia tapoja vihollisen lyömiseksi. Tässä on kuitenkin liikesodankäynnin teorian suuri viisaus: sotilasjohtajan kannattaa päihittää vastustaja jo suunnitteluvaiheessa eikä vasta taistelukentällä.

3 JULIAN CORBETTIN TEORIA MERISODASTA

Tässä luvussa vastataan seuraaviin tutkimuksen alaongelmiin: ”Mitkä ovat Corbettin keskeisimmät merisodankäynnin teoriaan liittyvät opit?” sekä ”Mitä merisota on Corbettin mukaan?”.

Britti Sir Julian Stafford Corbett (1854–1922) oli alun perin koulutukseltaan juristi, joka viisi vuotta kestäneen lakimiesuran jälkeen vaihtoi alaa kirjailijaksi ja viimein vuonna 1896 historioitsijaksi. Corbett erikoistui merisotahistoriaan ja eteni urallaan Royal Naval Collegien opettajaksi.⁴⁴ Hän nousi Ison-Britannian merivoimien (Royal Navy) komentajan, amiraali John Fisherin myötävaikutuksella vaikutusvaltaiseksi merisodan asiantuntijaksi ja aikansa arvostetuksi merisotateoreetikoksi.⁴⁵

3.1 Merisodan teoria Corbettin mukaan

Corbettin mukaan strategisten kysymysten ymmärtämiseksi ja tutkimiseksi tulee käyttää sodan teoriaa karttana ja oppaana. Sodan tutkimuksessa täytyy ensin selventää itselleen teorit, joiden perusteella vasta voidaan etsiä käytännön sovelluksia.⁴⁶ Tämä pätee sekä mannermaiseen strategiaan että erityisesti meristrategiaan, koska sen olosuhteet ovat huomattavasti mannermaista strategiaa monimutkaisempia⁴⁷. Corbett havainnoi teoksessaan maa- ja merisodan eroja ja päätyy johtopäätökseen, jonka mukaan merisodankäynti ja siinä sovellettavat teorit eroavat hyvin monella tapaa maasodasta.

Corbettin mukaan merisota on monitahoinen laivastollisista, sotilaallisista, poliittisista, taloudellisista ja moraalisisista tekijöistä koostuva kokonaisuus, joka tarjoaa komentajille hyvin harvoin mahdollisuuden ratkaista sotaan liittyviä ongelmia oppikirjamaisten, selkeiden strategisten päätelmien avulla⁴⁸. Sotatoimet eivät ole pelkästään merivoimien käsissä, vaan merivoimien toiminta riippuu paitsi maavoimista, niin myös talouselämän ja koko

⁴⁴ A Cambridge Alumni Database [<http://venn.lib.cam.ac.uk/cgi-bin/search.pl?sur=&suro=c&fir=&firo=c&cit=&cito=c&c=all&tex=CRBT873JS&sy=&eye=&col=all&maxcount=50> / 13.2.2011]

⁴⁵ Navy Records Society [<http://www.navyrecords.org.uk/figcorbett.htm> / 20.4.2011]

⁴⁶ Corbett, s. 1-9

⁴⁷ Sama, s. 13-18

⁴⁸ Sama, s. 236

kansakunnan tarpeista, mistä koko sodan tavoitteet muodostuvat. Tämä tulee ottaa huomioon jo sotatoimia suunniteltaessa⁴⁹.

Sotatoimia ei tule suunnitella siten, että päätetään sotia tietyn opin mukaisella tavalla. Sitä vastoin ensiksi tulee ottaa selvää, mikä on sodan poliittinen tavoite ja mitkä ovat sodan poliittiset ehdot. Lisäksi tulee huomioida kuinka paljon kiistan kohde merkitsee omalle valtiolle, ja vastaavasti mitä se merkitsee vastustajalle. Nämä em. seikat määrittävät sodan luonteen. Vasta kun näihin kysymyksiin on löytynyt vastaus, voi sodanjohto määrittää, onko tuleva sota sen kaltainen, jossa esimerkiksi Napoleonin tai Moltken menetelmät voisivat toimia, vai tuleeko sodankäynti vaatimaan toisenlaista lähestymistapaa. Tärkeää siis on, että sodankäyntimenetelmä vastaa käytävissä olevaa kriisiä, ei se, että se noudattaa jonkun suuren sotateoreetikon teoriaa.⁵⁰

Corbett erottelee kirjoituksissaan meristrategian (maritime strategy) laivastostrategiasta (naval strategy). Meristrategian määritelmä on Corbettin mukaan seuraava: ”*Periaatteet, jotka pätevät sodassa, jossa meri on merkittävä tekijä*”.⁵¹ Laivastostrategian määritelmä Corbettin mukaan kuuluu: ”*Laivastostrategia on se osa strategiaa, joka määrittää laivaston liikkeit, kun meristrategia on [ensin] määrittänyt, mikä on laivaston osa suhteessa maavoimien toimintaan*”. Corbett jatkaa määritelmää toteamalla, että sodan ratkaiseminen on lähes mahdotonta pelkästään merellisten toimenpiteiden avulla.⁵²

Pelkän laivaston lähettäminen sotaan on Corbettin mukaan huono vaihtoehto, sillä laivasto ei kykene taivuttamaan vihollista rauhaan ilman maakomponentin osallistumista sotatoimiin. Laivaston sotiessa yksin ilman tukea sen menetelmät ovat rajalliset, ja näin ollen se kykenee ainoastaan uuvuttamaan vihollisen sodan lopettamiseksi. Tällaisen uuvutustaktiikan vaikutukset ovat aina hitaita, ja häiritsevät Corbettin mukaan vihollisen lisäksi oman valtion liike-elämää sekä sivullisia, konfliktin ulkopuolisia valtioita. Tämänkaltainen lähestymistapa on keho, koska sillä on taipumus johtaa voittajavaltion kannalta epätäydelliseen rauhansopimukseen.⁵³

⁴⁹ Corbett, s. 13-16

⁵⁰ Sama, s. 25

⁵¹ Sama, s. 13. “The principles that govern a war in which the sea is a substantial factor”

⁵² Sama, s. 13: “Naval strategy is but that part of it which determines the movements of the fleet when maritime strategy has determined what part of fleet must play in relation to the action of the land forces; for it scarcely needs saying that it is almost impossible that a war can be decided by naval action alone”.

⁵³ Sama, s. 14

Edellä esitettyä paremman ja ennen kaikkea kestävämmän lopputuloksen aikaansaamiseksi tarvitaan nopeampi ja radikaalimpi tapa painostaa vihollinen taipumaan hyökkääjän tahtoon. Laivastolla ei ole tässä niin merkittävää asemaa, sillä valtiot ja kansakunnat ovat riippuvaisempia maasta kuin merestä. Siksi sodat on kautta historian ratkaistu herättämällä vastustajassa pelko siitä, mitä vihollisjoukot – maavoimat – kykenisivät tekemään vastustajan alueelle ja kansalle.⁵⁴

Meristrategian keskeisin tehtävä on määrittää maa- ja merivoimien keskinäiset suhteet ja sitä kautta merivoimien rooli sodassa. Merivoimien roolin määräytyy vasta sen jälkeen, kun on ensin ratkaistu, mikä on maavoimien rooli ja tehtävä konfliktissa. Kun määrittely on tehty, laivastostrategialla voidaan ratkaista tapa, miten merivoimat kykenee parhaiten täyttämään sille annetut tehtävät.⁵⁵

Corbett korostaa sodan olevan äärimmäinen työkalu valtion poliittisten ja taloudellisten intressien edistämiseksi. Sodassa käytettävien keinojen tuleekin olla mahdollisimman vähän ristiriidassa niiden poliittisten olosuhteiden kanssa, joista sota syntyi. Corbett lainaa Clausewitzia todetessaan sodan olevan politiikan jatkamista toisin keinoin.⁵⁶

Merisodassa on Corbettin mukaan mahdollisuus päätyä tilanteeseen, mikä ei maasodassa ole mahdollista. Merisodassa vastustaja voi siirtää aluksensa toisen osapuolen ulottumattomiin. Näin käy esimerkiksi, mikäli vastustaja vetää laivastonsa puolustettuun satamaan. Corbettin mukaan tällöin vastustajan aluksille ei kyetä mahdollisesta ylivoimasta huolimatta tekemään mitään ilman armeijan – maavoimien – apua.⁵⁷ Edellä kuvattu tilanne on kannattava toimintavaihtoehto heikommalle laivastolle, joka on alivoimaisena merellä vaarassa joutua vahvemman vastustajan tuhoamaksi. Tällöin se kykenee pelaamaan aikaa ja odottamaan tilanteen kehittymistä sille otollisempaan suuntaan.⁵⁸

3.2 Sotien luokittelu niiden luonteen mukaan

Koska sotia käydään eri syistä, on kullakin sodalla oma luonteensa, riippuen sodan tavoitteiden luonteesta ja tärkeydestä. Corbett luokittelee sodat clausewitziläisittäin kahteen

⁵⁴ Corbett, s. 14

⁵⁵ Sama, s. 14

⁵⁶ Sama, s. 15

⁵⁷ Sama, s. 158

⁵⁸ Sama, s. 160

eri kategoriaan: 1) hyökkäys- ja puolustusotiin, sekä 2) rajoitettuihin ja rajoittamattomiin sotiin.⁵⁹

3.2.1 Hyökkäyssodat ja puolustussodat

Merivallalle on mahdotonta luoda puolustusta tai kehittää hyökkäystänsä ilman meren hallintaa (control of the sea), joka on saavutettu toimimalla aggressiivisesti vihollislaivastoa vastaan. Vaikka sodan alkuperäinen tavoite olisi puolustuksellinen, tehokkain keino tavoitteen saavuttamiseksi on suorittaa vastahyökkäys meritse joko liittolaisen tukemiseksi tai vihollisen siirtokunnallisten omistusten riistämiseksi.⁶⁰

Corbett pohtii, että sodankäynnin luokittelu hyökkäykselliseen ja puolustukselliseen viijaa, että hyökkäys ja puolustus olisivat toisensa poissulkevia, kun ne todellisuudessa ovat toisiaan täydentäviä. Sodankäynnin kaikissa muodoissaan tulee olla sekä hyökkäyksellistä että puolustuksellista. Ei voida laatia strategiaa, joka perustuu pelkästään aggressiiviseen hyökkäykseen ilman että puolustuksellisesti suojattaisiin kaikkea muuta paitsi pääoperaatiolinjaa.⁶¹

Corbettin mukaan sodankäynnissä ei ole koskaan mahdollista valita puhtaasti hyökkäyksen tai puolustuksen välillä. Aggressiivisessa hyökkäysoperaatiossakin joudutaan pohtimaan, missä määrin kannattaa käyttää puolustuksellisia keinoja vihollisvoiman murtamiseksi tai sen lamauttamiseksi. Samoin tarkasteltaessa puolustustaistelun klassista esimerkkiä havaitaan, että puolustusta tulee kyetä täydentämään hyökkäyksellä: linnoitusta piiritettäessä linnoituksen vastarinta murtuu ennemmin tai myöhemmin, elleivät saaretut kykene vastahyökkäyksellä murtamaan saarta.⁶²

Toiminnan tulisikin aina olla luonteeltaan hyökkäyksellistä. Puolustus ei saa tarkoittaa passiivista asennetta, koska tällainen passiivisuus on Corbettin mukaan sodan kiistämistä. Tulee ymmärtää, että puolustuksen sielu on vastahyökkäys. Näin miellettyinä puolustaminen merkitsee valpasta mutta malttavaa asennoitumista, jolloin odotetaan otollista hetkeä vastahyökkäykselle. Oikea-aikaisen onnistuneen vastahyökkäyksen seurauksena voimasuhteet

⁵⁹ Corbett, s. 28-48

⁶⁰ Sama, s. 29

⁶¹ Sama, s. 30

⁶² Sama, s. 31

saadaan heilautettua äkillisesti, jolloin omista joukoista tulee suhteellisesti tarkasteltuna vihollista vahvempia. Tällöin saavutettua menestystä voidaan hyödyntää ja voidaan siirtyä puolustuksesta hyökkäyskannalle.⁶³ Corbett varoittaa lisäksi, että puolustuksellisen asenteen omaksuminen pitkäksi ajaksi ei ole suositeltavaa, koska se johtaa joukkojen aloitekyvyn heikkenemiseen, tappioiden liialliseen varomiseen ja taistelumoraalin rapautumiseen.⁶⁴

Johtopäätöksenä Corbett toteaa, että toiminnan jako hyökkäykselliseen ja puolustukselliseen on ongelmallista ja antaa virheellisen kuvan toiminnan luonteesta. Vaihtoehtoisesti tulisi puhua positiivisesta ja negatiivisesta sodankäynnistä. Sotahistoria on osoittanut, että yleensä armeija, jolla on ollut positiivinen tavoite, on ollut hyökkäävä ja toisinpäin^{65 66}.

3.2.2 Rajoitetut ja rajoittamattomat sodat

Sodat voidaan Corbettin mukaan jakaa rajoitettuihin ja rajoittamattomiin sotiin. Rajoitetun sodan (limited war) tavoitteena on toisen valtion alueiden valtaaminen joko pysyvästi tai vaihdannan välineeksi, poliittiseksi pelinappulaksi. Rajoittamattoman sodan (unlimited war) tavoitteena taas on vihollisen kukistaminen. Se voi merkitä vihollisen poliittista tuhoamista tai vaihtoehtoisesti tämän riisumista aseista sekä alistamista rauhaan voittajan määrittelemiin ehdoin.⁶⁷

Corbett huomauttaa taustalla piilevän clausewitziläisen mannermaisen ajattelun ja logiikan. Teoria pohjautuu ajatukseen siitä, että sodan osapuolet sijaitsevat mantereella, lähellä toisiaan, jopa toistensa naapureina. Tällöin rajoitetuksi aiottu sota voi muuttua rajoittamattomaksi kummankin osapuolen toimesta. Konflikti voi pysyä rajoitettuna, mikäli seuraavat ehdot täyttyvät:

- konflikti on alueellinen (alueeltaan rajoitettu)
- konflikti on poliittiselta merkitykseltään rajallinen (vähäinen)

⁶³ Corbett, s. 29-30

⁶⁴ Sama, s. 104

⁶⁵ Corbett huomauttaa, että historia tuntee myös poikkeuksia tästä säännöstä: Venäjän ja Japanin välisessä sodassa Japani ei halunnut, että Korea joutuu Venäjän vaikutuspiiriin, ja näin ollen se hyökkäsi Koreaan. Japanin tavoite sodassa oli ennaltaehkäisevä eli negatiivinen. Ainoa tehokas tapa tavoitteen saavuttamiseksi oli hyökätä Koreaan, joten Japanille sotatoimi oli luonteeltaan positiivinen.

⁶⁶ Sama, s. 31

⁶⁷ Sama, s. 38, 46

- konfliktialue on strategisesti syrjäinen, eristetty tai strategisella operaatiolla eristettävissä.⁶⁸

Muissa tapauksissa on olemassa mahdollisuus, että kumpi tahansa sodan osapuoli voi halutessaan eskaloida konfliktin rajoittamattomaksi sodaksi. Rajoittamattomassa sodassa vastustajan keinoarsenaali kasvaa ja se voi iskeä sotavoimallaan toisen sydämeen saadakseen vastustajansa luovuttamaan.⁶⁹

Corbettin mukaan rajoitetun ja rajoittamattoman sodan välinen ero mannermaisessa ympäristössä kahden naapurivaltion kesken on kuin veteen piirretty viiva. Clausewitzin teoria rajoitettujen sotien syistä laajenee, kun sitä sovelletaan merisotaan. Tilanne muuttuu, kun saman teorian ulottaa mannertenväliseen politiikkaan. Tällöin tulevat sodankäynnin erot luontevammin näkyviksi.⁷⁰

Kaukaisilla siirtomailla ei Corbettin mukaan voi milloinkaan olla samaa poliittista merkitystä kuin Manner-Euroopassa sijaitsevilla alueilla. Näin ollen kaukomailla käytävän rajoitetun sodan luisuminen rajoittamattomaksi on sodan poliittisesti pienemmän painoarvon takia epätodennäköistä. Lisäksi kaukana sijaitsevat siirtomaat voidaan eristää merisotilaallisilla toimilla riittävän hyvin, jotta sotaa voidaan pitää luonteeltaan rajoitettuna.⁷¹

Koko maailman mittakaavassa tarkasteltuna sota voi olla rajoitettu, ei pelkästään sodan kohteen vähäpätöisyyden takia vaan myös siksi, ettei emämaa kykene lähettämään sotaan koko asevoimaansa, vaikka se haluaisikin. Clausewitzin esittämän kohteen vähäisestä merkityksestä johtuvan moraalisen rajoitteen lisäksi Corbett esittää meren aiheuttamaa strategista eristystä syyksi rajoitettuun sotaan.⁷²

Corbett päätteläkin, että rajoitettu sota on pysyvästi mahdollista vain saarivaltioille tai valtioille, jotka ovat toisistaan meren erottamia. Tällöinkin on kaksi ehtoa, joiden pitää täytyä ennen kuin sotaa voidaan pitää rajoitettuna. Sotaa haluavan on voitava 1) hallita merta siten, että se kykenee eristämään kaukaisen sotatoimialueen, sekä 2) hallita merta estääkseen vihollisen hyökkäyksen itse emämaahan. Mikäli nämä ehdot kyetään täyttämään, merkitsee se

⁶⁸ Corbett, s. 51-52

⁶⁹ Sama, s.52

⁷⁰ Sama, s.52

⁷¹ Sama, s. 52-53

⁷² Sama, s. 56

sitä, että merenherruuden todellinen merkitys on ymmärretty, ja kyetään saavuttamaan suurin meren hallinnasta sotilaallisesti saavutettavissa oleva hyöty.⁷³

3.3 Teoria päämäärästä – meren hallinta

Meren hallinta (command of the sea) tarkoittaa meriyhteyksien, sekä siviili-, että sotilasmeriliikenteen, hallintaa. Tässä merisota poikkeaa maasodasta, jossa pyritään valloittamaan maa-alueita ja pitämään ne miehittämällä omassa hallinnassa. Merta ei voi miehittää ja näin ollen meren hallinnalla ei pyritä merialueiden valtaamiseen. Merisota onkin taistelua yhteyksien hallinnasta.⁷⁴

Corbettiaaniseen ajatteluun kuuluu meriyhteyksien merkityksen korostaminen. Sodankäynnin päämääränä ei ole taistelu tai vastustajan laivaston tuhoaminen. Merisodan päämäärät ovat omien meriyhteyksien suojaaminen ja vastustajan meriyhteyksien häiritseminen tai niiden katkaiseminen.⁷⁵

Meriyhteyksien turvaaminen on puolustuksellista sodankäyntiä, vaikka se käytännössä tarkoittaisikin hyökkäyksellisyyttä. Mikäli vastustajaa kyetään heikentämään riittävästi, on mahdollista ja suositeltavaa ryhtyä strategiseen hyökkäykseen merenherruuden saavuttamiseksi. Näin kyetään varmistamaan meriyhteyksien turvallisuus. Meriyhteydet kyetään varmistamaan joko 1) tuhoamalla tai kaappaamalla vihollisen laivasto tai sen osia, tai 2) merisaarron avulla⁷⁶.

Merisodan tulee Corbettin mukaan olla joko suoraa tai epäsuoraa taistelua meren hallinnasta ja merenherruudesta. Mikäli valtio ei itse kykene sodassa hallitsemaan merta ja hankkimaan merenherruutta, tulee sen pyrkiä estämään vihollista saavuttamasta sitä. Merenherruus ei kuitenkaan lankea automaattisesti jollekin sodan osapuolelle. Corbettin mukaan merta ei lähtökohtaisesti hallitse kukaan, vaan merenherruus tulee hankkia omalla aktiivisella toiminnalla. Toisaalta merenherruuden menettäminen ei tarkoita, ettei merenherruuden menettänyt voisi estää vastustajaa hankkimasta sitä. Merellä vahvin ja aggressiivisinkaan osapuoli ei voi jatkaa hyökkäyksellistä toimintaa loputtomiin, vaan maasodan tavoin,

⁷³ Corbett, s. 55

⁷⁴ Sama, s. 90

⁷⁵ Sama, s. 87-88

⁷⁶ Sama, s. 99, 169

vahvankin merivoiman on asetettava offensiivisen toiminnan tauottua strategiseen puolustukseen, toisin sanoen puolustuskannalle.⁷⁷ Meren hallinta on ollut historiallisesti vaikeaa, ja Corbettin aikakauden historiankirjoituksessa yleisimmin on toteutunut tilanne, jossa yksikään sodan osapuoli ei ole kyennyt hallitsemaan merta⁷⁸.

Meri tulee käsittää, ei ainoastaan kulkutienä, vaan myös esteenä. Merenherruus hankkimalla kyetään poistamaan vastustajan laivastollaan muodostama este ja siirtämään omat merivoimat asemaan, josta käsin kyetään painostamaan vastustajaa ja sen valtiota sen omilta rannoilta alkaen.⁷⁹

Sotaa ei voi varmuudella voittaa pelkästään tuhoamalla vastustajan sotajoukot. Lopullinen voitto voidaan saavuttaa vasta, mikäli kyetään sotavoiman lisäksi vaikuttamaan vastustajan logistiisiin kuljetusyhteyksiin sekä materiaalin jakelupisteisiin. Tässä piilee Corbettin mukaan voiton avain. Jakelureittien ja huoltoyhteyksien katkaisulla saadaan koko valtio kuritusotteeseen, jonka seurauksena sotaan hyvinkin motivoitunut kansakunta kyetään näännyttämään ja siten pakotettua rauhaan. Lähestymistapa pätee niin merisodassa kuin maasodassakin, ainoastaan keinot tavoitteen saavuttamiseksi ovat erilaisia. Maasodassa joudutaan valtaamaan alueita ja pitämään ne hallussa, kun taas merisodassa riittää vastustajan merenherruuden kiistäminen sille kriittisellä merialueella.⁸⁰

Merisodan tavoitteena tulee olla merenherruus. Kun merenherruus saavutetaan tai menetetään, puhdas meristrategia päättyy.⁸¹

3.4 Teoria merisodan metodeista – voiman keskittäminen ja hajauttaminen

Tässä alaluvussa käsitellään laivastovoiman käyttöä ja voiman jakamista koskevaa problematiikkaa.

Keskittäminen on massan kokoamista oikeaan paikkaan oikeaan aikaan. Sodassa ajan ja paikan valintaan vaikuttaa aina vihollisen kyky ja sen liike tai halumme iskeä viholliseen

⁷⁷ Corbett, s. 89-90

⁷⁸ Sama, s. 87-89

⁷⁹ Sama, s. 90

⁸⁰ Sama, s. 90-91

⁸¹ Sama, s. 87

yllättävällä tavalla. Keskittämisen ansio on tässä tapauksessa se, että se mahdollistaa painopisteen luomisen ajoissa sinne, missä suurta massaa voidaan tarvita.⁸²

Merisodassa tulee varoa keskittämästä joukkojaan liikaa, sillä Corbettin mukaan liika keskittäminen on toiminnan salaamisen ja joukkojen joustavan käytön surma.

Corbett kritisoi koulukuntaa, joka perustelee joukkojen voimakasta keskittämistä sillä, että keskittämällä kyetään aiheuttamaan vastustajan laivastolle yhdellä kertaa murskaavat tappiot. Corbettin mukaan mikäli vihollinen havaitsee, että sen vastustajan laivasto on keskittänyt aluksensa, ei se lähde haastamaan tämän ylivoimaa, vaan hajauttaa omat joukkonsa laajalle alueelle, jolloin joukkonsa keskittänyt osapuoli menettää tarvitsemansa aloitteen.⁸³

Mitä hajautetummin laivasto kykenee toimimaan yhden johdon alla, sitä paremmin ja joustavammin se täyttää sille annetut tehtävät.⁸⁴ Ihanteellinen voiman keskittäminen on sellaista, mikä näyttää vastustajasta heikkoudelta, mutta kätkee sisäänsä vahvuuden.⁸⁵

3.5 Merelliset operaatiot

Corbett jäsentelee merelliset operaatiot kolmeen luokkaan, jotka edelleen on jaettu alaluokkiin. :

1. Merenherruuden varmistaminen:

- merenherruuden varmistaminen taistelun kautta
- merenherruuden varmistaminen, kun vihollinen pyrkii välttelemään taistelua.

2. Merenherruuden kiistäminen:

- Fleet in being -taktiikka
- vastahyökkäykset torpedoin ja miinoin.

3. Merenherruuden hyödyntäminen:

- maihinnousun torjunta

⁸² Corbett, s. 129-130

⁸³ Sama, s. 134-135

⁸⁴ Sama, s. 131-134

⁸⁵ Sama, s. 153

- kauppameriliikenteen sekä tärkeiden kauppasatamien sulkeminen ja puolustaminen
- ulkomaille suuntautuvien retkikuntien reittien sekä huollon suojaaminen ja tukeminen.⁸⁶

3.5.1 Merenherruuden varmistaminen

Vanhan brittiläisen doktriinin mukaisesti huolimatta siitä, onko kyseessä rajoitettu tai rajoittamaton sota on merenherruuden saavuttaminen välttämätöntä lopullisen menestyksen saavuttamiseksi. Toisen vakiintuneen brittiläisen toimintamallin mukaan ainoa tapa saavuttaa merenherruus on tuhota vihollisen laivasto meritaistelussa. Looginen jatkopäätelmä edellisille onkin, että laivaston ensimmäinen tehtävä on etsiä vihollisen laivasto ja tuhota se.⁸⁷ Corbett kyseenalaistaa päätelmän historiallisin esimerkein⁸⁸, joiden perusteella hän väittää, että brittilaivasto on vain harvoin kyennyt omin aktiivisin toimenpitein löytämään vihollislaivaston ja saavuttamaan sitä kautta brittiläiseen merenherruuteen johtaneen ratkaisun. Sitä vastoin Corbett väittää, että historian perusteella brittilaivaston suurimmat voitot on saavutettu tilanteissa, jossa vihollinen on armeijallaan pyrkinyt aktiivisesti hyökkäämään Britannian emämaata tai siirtomaita vastaan. Näin ollen Corbettin mukaan vihollisen aloitteellinen ja aktiivinen toiminta Britanniaa vastaan osoittautunut brittilaivastolle edulliseksi.⁸⁹

Corbettin mukaan merenherruutta ei kannata tavoitella etsimällä vihollista mereltä jotta tämä voitaisiin tuhota meritaistelussa. Vihollisen etsiminen mereltä on todellisuudessa reagointia vihollisen toimintaan ja näin vihollisen liikkeiden ja suunnitelman myötäilemistä. Tällöin vihollisella säilyy aloite ja se kykenee johdattamaan sitä etsivät joukot haluamalleen alueelle.⁹⁰

Vihollisen laivastoon tulee pyrkiä saamaan kontakti, mutta ainoastaan mikäli se tulee alueelle, joka on oman laivaston toiminnan kannalta otollinen. Kun vihollislaivastoon on saatu kontakti, tulee pyrkiä ratkaisuun vain, mikäli hyökkäys vihollislaivastoa vastaan sopii muuhun suunnitelmaan ja on näin ollen yleisten sotilaallisten sekä poliittisten tavoitteiden

⁸⁶ Corbett, s. 168; Tiilikainen, s. 86

⁸⁷ Corbett, s. 69

⁸⁸ Sama, s. 170-184

⁸⁹ Sama, s. 181-182

⁹⁰ Sama, s. 182

mukainen. Tärkeintä on, että oman laivaston toiminta vihollislaivaston lyömiseksi tukee pääsuunnitelmaa, eikä se ole erillinen, irrallinen sotatoimi. Tällöinhän toimittaisiin reaktiivisesti ja suosittaisiin puolustusta hyökkäyksen sijaan. Ainoastaan siinä tapauksessa, että vihollislaivasto asettuu oman maihinnousuosaston kulkutielle, on laivaston ryhdyttävä puolustukselliseen offensiiviin maihinnousuosaston kulun turvaamiseksi.⁹¹

Merisaarto on Corbettin mukaan toinen tapa toteuttaa merenherruutta. Merisaarto voidaan kohdistaa joko vastustajan laivastoon tai sen kauppameriliikenteeseen. Mikäli saarto kohdistetaan laivastoon, on kyseessä merenherruuden *hankkimiseen* tähtäävä operaatio. Saarron kohdistaminen kauppameriliikenteeseen on sitä vastoin merenherruuden *harjoittamista*. Merisaarron tavoitteena on pysäyttää vihollisen meritse kulkeva kauppavirta kiistämällä merellisten kauppareittien käyttö paitsi vihollisvaltion aluksilta, niin myös niiltä puolueettomien valtioiden aluksilta, jotka osallistuvat vastustajan kauppamerenkulun toteuttamiseen.⁹²

Corbett jakaa merisaarron suljettuun ja avoimeen merisaartoon. Suljetussa merisaarrossa pyritään sulkemaan vastustajan laivasto satamiin ja estämään sen pääsy merelle sijoittamalla oma laivasto saartorinkiin vihollisen sotasatamien edustalle. Tällä toimenpiteellä kiistetään vastustajan laivaston toiminta ja mahdollistetaan oman laivaston merenherruus. Corbett pitää suljettua saartoa heikkona ja epäsuotuisana tapana sotia, sillä suljetun saarron ylläpitäminen on kuluttavaa ja epätaloudellista sitoen kohtuuttomasti resursseja saavutettavaan hyötyyn nähden.⁹³

Avoimessa merisaarrossa puolestaan estetään vastustajan kauppameriliikenne merellä. Tällöin ei pyritä estämään vastustajan laivaston pääsyä satamasta merelle, vaan pakotetaan vastustajan laivasto valitsemaan kahden vaihtoehdon välillä. Saarrettu osapuoli voi joko passiivisesti alistua merisaartoon toivoen, että ajan kuluessa voimasuhteissa tai poliittisessä tilanteessa tapahtuu muutos, joka mahdollistaa saarron purkamisen joko sotatoimin tai poliittisella vaikuttamisella. Toinen vaihtoehto saarretulle on pyrkiä laivastonsa aktiivisella käytöllä kiistämään merisaarto ja palauttamaan meriyhteydet lyömällä merenherruuden omaava osapuoli taistelussa.⁹⁴

⁹¹ Corbett, s. 182

⁹² Sama, s. 185

⁹³ Sama, s. 186-191

⁹⁴ Sama, s. 186-191

Corbettin mukaan on merisaarron toimeenpanijan edun mukaista, että saarretun valtion laivasto pakotetaan pyrkimään aktiiviseen ratkaisuun ja hyökkäämään saartoa toimeenpanevan laivaston kimppuun. Tällöin Corbettin mukaan tarjoutuu mahdollisuus tuhota saarretun valtion laivasto taistelussa ja siten saavuttaa lopullinen merenherruus. Mikäli vastustaja ei ryhdy aktiivisiin toimenpiteisiin laivastosaarron murtamiseksi, on uhkana, että kriisi pitkittyy, ja ratkaisu sekä saarrolla tavoiteltava hyöty jää pahimmassa tapauksessa saavuttamatta.⁹⁵

3.5.2 Merenherruuden kiistäminen – Fleet in being -taktiikka

Heikoilla merivoimilla, joilla ei ole kykyä saavuttaa merenherruutta hyökkäyksellisillä operaatioilla, saattaa tarjoutua mahdollisuus kiistää toiselta osapuolelta merenherruus puolustuksellisella sodankäynnillä. Corbettin mukaan sellaisen valtion meripuolustus on erityisen huomionarvoinen, jolla on merioperaatioiden lisäksi kyky hyökkäykselliseen sodankäyntiin muilla tavoin.⁹⁶

Mitä merellinen puolustus sitten tarkoittaa? Sekä maa- että merisodankäynnissä puolustuksellinen sodankäynti tarkoittaa pyrkimystä sotilaallisen ratkaisun viivyttämiseen, kunnes sotilaallisen tai poliittisen tilanteen kehittymisen seurauksena kyetään oikaisemaan voimatasapaino sellaiseksi, että kyetään siirtymään puolustuksellisesta asetelmasta hyökkäykselliseen sodankäyntiin. Maasodassa tyypillisin sovellus edellisestä on puolustukseen kaivautuminen ja puolustusasemien pitäminen, jolloin hyökkäävä vihollinen joutuu kuluttamaan voimansa hyökätessään linnoittautunutta puolustajaa vastaan. Tästä seurauksena on sotilaallisen puolustuksen käsittäminen stereotyyppisesti kaivautumisena ja linnoittautumisena.⁹⁷

Merellistä puolustustaistelua ei tule tarkastella samalla tavalla. Puolustuksellisessa merisodankäynnissä on keskeistä pyrkiä pitkittämään ratkaisutaistelua taktisella ja strategisella aktiivisuudella, jolloin oma laivasto kyetään pitämään toimintakykyisenä – hengissä – kunnes tilanne kehittyy oman laivaston kannalta suotuisaksi hyökkäystä varten. Corbettin mukaan merisodassa puolustusoperaatio tarkoittaa levon ja vastarinnan sijaan jatkuvaa liikettä ja väsymättömän aggressiivista asennetta. Toiminta-ajatuksena tulee olla

⁹⁵ Corbett, s. 186-187

⁹⁶ Sama, s. 212

⁹⁷ Sama, s. 213

vastustajan merenherruuden kiistäminen häiritsemällä tämän toimintaa aina ja kaikkialla, missä siihen tarjoutuu mahdollisuus. Tämä tarkoittaa vastustajan merenherruuden kiistämistä pyrkimällä tempaamaan aloite ja kiinnittämään vastustajan huomio jatkuvalla omalla toiminnalla.⁹⁸

Fleet in being -taktiikalla tarkoitetaan siis puolustuksellista merisodankäyntiä, jossa laivasto pidetään vahvan vastustajan ylivoimasta huolimatta elinvoimaisena aktiivisella ja pelottomalla asenteella ja toiminnalla. Tämä tarkoittaa käytännössä laivaston aktiivisia puolustuksellisia operaatioita, joilla pyritään kiistämään vastustajan kyky meren hallintaan. Fleet in being -taktiikkaan tulee kuitenkin turvautua vain, mikäli laivaston suhteellinen voima ei mahdollista meren hallintaa.

3.5.3 Pienimuotoiset vastahyökkäykset

Corbett pohtii alivoimaisen laivaston toimintamahdollisuuksia ja määrittää Fleet in being -taktiikan lisäksi pienimuotoiset vastahyökkäykset toimintavaihtoehtona ylivoimaista vihollis-laivastoa vastaan. Pienimuotoisten vastahyökkäysten keskeisin ero Fleet in being -taktiikkaan nähden on Corbettin aikakauden uusien asejärjestelmien, sukellusveneeseen ja torpedon, nostaminen ratkaisevaksi tekijäksi pyrittäessä kiistämään vastustajan merenherruus. Corbett päätelee, että sukellusvene saattaa tarjota heikommalle osapuolelle mahdollisuuden pienimuotoisiin yllätyksellisiin vastahyökkäyksiin, joiden avulla ylivoimaisen vihollisen taistelujärjestystä kyetään horjuttamaan. Corbett painottaa, että sukellusveneiden merkitys merisodankäynnin tulevaisuudelle ja meristrategialle on tuntematon,⁹⁹ mutta mikäli sukellusveneellä suoritettavat vastahyökkäykset kyetään taidokkaasti yhdistämään puolustuksellisiin laivasto-operaatioihin, tulee Fleet in being -taktiikan merkitys kasvamaan merisodankäynnissä.¹⁰⁰

3.5.4 Merenherruuden hyödyntäminen

Kun merisodan toinen osapuoli on saavuttanut merenherruuden, kykenee se seuraaviin operaatioihin:

⁹⁸ Corbett, s. 212-213

⁹⁹ Sama, s. 233

¹⁰⁰ Sama, s. 234. Tulee huomioida, että Corbett pohtii tilannetta 1900 – luvun alkuvuosien näkökulmasta.

- vastustajan kauppamerenkulun tuhoaminen ja oman kauppamerenkulun suojaaminen
- vastustajan maaoperaatioihin vaikuttaminen sekä omien retkikuntien tukeminen
- maihinnousun torjunta.

Corbett määrittää, että lähtökohtaisesti laivaston tärkein tavoite on vihollisen laivaston tuhoaminen. Tavoite kuitenkin muuttuu, mikäli laivasto saavuttaa merenherruuden. Tällöin maihinnousun torjunnasta tulee merkitykseltään tärkeä erikoisoperaatio, joka muuttaa laivaston tavoitteita. Maihinnousun torjunnassa laivastoyksiköiden tärkein tavoite onkin vihollisen taistelualusyksiköiden sijaan vihollisen maavoimien joukot.¹⁰¹

3.5.4.1 Kauppaliikenteen kiistäminen ja turvaaminen

Kauppameriliikennettä vastaan kohdistuvat sotatoimet kanavoituvat Corbettin mukaan sinne, missä meriliikennettä on eniten. Otollisia alueita kauppameriliikenteen häirinnälle ovat suuret lähtö- ja saapumissatamat sekä meriliikenteen risteysalueet ja maantieteelliset kapeikot, missä liikenne sumppuuntuu ja liikennetiheys on suuri. Corbettin mukaan tämä tarjoaa meriliikenteen häirinnälle kaksi toimintavaihtoehtoa: meriliikennettä vastaan voidaan toimia joko satamien lähistöllä tai avomerellä. Satamien lähistöllä tapahtuva hyökkäys on usein tuottoisampi, mutta vaatii hyökkääjältä enemmän voimaa ja on operaationa riskialttiimpi. Avomerellä tapahtuva hyökkäys meriliikennettä vastaan taasen on tuloksiltaan epävarmempi, mutta vaatii vähemmän voimaa onnistuakseen ja sisältää hyökkääjän kannalta pienemmän riskin.¹⁰²

Mikäli laivaston tehtävänä on vastustajan kauppaliikenteen tuhoaminen, merkitsee se sitä, että tämä laivasto on vastustajan laivastoa heikompi. Corbett perustelee tämän sillä, että vahvemman laivaston tehtävänä ei olisi vastustajan kauppamerenkulun tuhoaminen eikä häirintä, vaan merenherruuden hankkiminen joko meritaistelun tai merisaarron kautta.¹⁰³

Kauppameriliikenteen puolustaminen ja sitä vastaan toimiminen ovat niin kiinteästi yhteydessä toisiinsa, että on lähes mahdotonta erottaa niitä toisistaan. Kumpikin tavoite kyetään toteuttamaan miehittämällä yhteiset merireitit omalla laivastolla. Voimakkain keino vastustajan meriliikenteen kiistämiseen on sen kauppasatamien miehittäminen ja merisaarron

¹⁰¹ Corbett, s. 236-237

¹⁰² Sama, s. 263-264

¹⁰³ Sama, s. 264

julistaminen vastustajan keskeisiin satamiin. Operaatio edellyttää onnistuakseen vastustajan mahdollisten laivastotukikohtien saartamista ja oman meriliikenteen suojaamista.¹⁰⁴

Corbett toteaa, että merisodassa on kauppameriliikenteen suhteen kaksi sääntöä:

1. Kauppameriliikenteen haavoittuvuus on kääntäen verrannollinen ulkomaankaupan volyyymiin.
2. Mahdollisuus hyökätä vastustajan meriliikennettä vastaan merkitsee samalla mahdollisuutta puolustaa omaa meriliikennettä.¹⁰⁵

Ulkomaankaupan kasvun seurauksena satamien ja alusten määrä on kasvanut, eivätkä valtiot ole yhtä riippuvaisia yksittäisistä satamista tai aluksista kuin aiemmin. Satamien määrän lisääntyessä meriliikenne on tämän johdosta hajaantunut laajemmalle alueelle, mikä vaikeuttaa vastustajan toimintaa ja erityisesti merisaarron toteuttamista. Samalla yhteiskunnan tappionsietokyky on kasvanut, koska vanhan sanonnan mukaisesti ”kaikki munat eivät ole samassa korissa”. Yksittäisten alusten tai satamien menettäminen on paremmin siedettävissä, kun alusten ja satamien määrä on suuri.¹⁰⁶

Corbett huomauttaa, että laivojen ja sotateknologisen kehityksen ansiosta meriliikenteen suojaaminen on muuttunut vuosisadan vaihteessa merkittävästi. Suurimmat muutokset ovat Corbettin mukaan olleet merirosvouksen päättyminen, sotalaivojen toimintamatkan lyhentymisen siirryttäessä purjelaivoista höyrylaivoihin sekä langattoman lennättimen käyttöönotosta seurannut mullistus alusten viestituskäytössä.¹⁰⁷

Corbett päätyy varoittamaan, että olosuhteet ovat muuttuneet niin merkittävästi, että meriliikenteen suojausta suunniteltaessa ei tulisi ottaa mallia merisodan historiasta, koska näin tekevä saattaa tehdä arvioissaan kohtalokkaita virheitä.¹⁰⁸

3.5.4.2 Sotilasretkikuntien hyökkäys ja hyökkäyksen tukeminen merellä

Sotilasretkikuntien hyökkäyksellä ja niiden tukemisella tarkoitetaan ulkomaille, esimerkiksi siirtomaihin, suuntautuvia maaoperaatioita sekä niiden puolustamista ja huoltoa, jota laivasto

¹⁰⁴ Corbett, s. 264-265

¹⁰⁵ Sama, s. 283

¹⁰⁶ Sama, s. 272-274

¹⁰⁷ Sama, s. 270

¹⁰⁸ Sama, s. 269-270

tukee omalla toiminnallaan. Laivaston toiminta maaoperaatioiden tukemiseksi noudattaa samoja toimintaperiaatteita kuin kauppameriliikenteen hallintaan liittyvissä tehtävissä. Kummassakin tapauksessa kyse on meriyhteyksistä ja niiden hallinnasta.¹⁰⁹ Erona kauppameriliikenteen hallintaan liittyviin tehtäviin on, että maaoperaatioita tuettaessa laivaston tehtävä ei pääty retkikunnan alusten saapuessa satamaan. Maihinnousuosaston saattamisen lisäksi laivaston tulee kyetä tukemaan maaoperaatiota mahdollisesti vihamielisessä ympäristössä erilaisin tulituki-, ja huoltotehtävin. Tämä saattaa sitoa laivaston operaatioon huomattavan pitkäksi aikaa.¹¹⁰

3.5.4.3 Maihinnousun torjuminen

Vihollisen maihinnousua torjuttaessa laivaston tärkeimpänä prioriteettina ei ole vihollisen sota-aluksien tuhoaminen, vaan laivaston tulee Corbettin mukaan pyrkiä tuhoamaan maihinnousuosaston maihin nousevaa hyökkäysvoimaa kuljettavat kuljetusalukset. Kohdistamalla toiminta tai toiminnan uhka vihollisen kuljetusaluksiin, pakotetaan hyökkääjän koko laivasto reagoimaan puolustajan toimintaan ja näin riistetään hyökkääjältä aloite.¹¹¹

Corbett erottelee pienemmät hyökkäykselliset retkikunnat suurista valloitusretkikunnista näiden liikehtimiskyvyn perusteella. Brittilaivaston kokemusten mukaan pienemmät retkikunnat kykenevät toimimaan puolustajan huomaamatta. Ne kykenevät välttelemään puolustajan laivastoa, ja piiloutumaan merelle tämän tavoittamattomiin nousten maihin yllättäen. Vaikka on osoitettu, että riittävän suuri laivasto kykenee jo pelkällä olemassaolollaan estämään suuren maihinnousuhyökkäyksen, tarvitaan pienemmän hyökkäyksellisen retkikunnan torjumiseksi laivaston lisäksi rannikkojoukkojen tukea. Rannikkojoukoilla torjutaan ne pienemmät retkikunnat, jotka ovat kyenneet väistämään puolustajan laivaston ja päässeet nousemaan maihin.¹¹²

¹⁰⁹ Corbett, s. 285

¹¹⁰ Sama, s. 285

¹¹¹ Sama, s. 286-287

¹¹² Sama, s. 286-287

3.6 Johtopäätökset Corbettin merisodan teoriasta

Tässä alaluvussa tehdään yhteenveto siitä, mitä merisota on Corbettin mukaan, sekä mitkä ovat Corbettin merisodan teorian keskeisimmät opit. Lopuksi esitetään tutkimuksen perusteella tehdyt kriittiset havainnot Corbettin merisodan teoriasta.

Merisota on Corbettin mukaan taistelua meren ja meriyhteyksien hallinnasta. Laivaston tavoitteena tulee olla meren hallinta ja merenherruuden saavuttaminen. Saavuttamalla ja ylläpitämällä merenherruus kyetään toteuttamaan muut merivoimien tehtävät. Merenherruus voidaan menettää, mutta se ei tällöin automaattisesti lankea vastustajalle, koska merta ei lähtökohtaisesti hallitse kukaan. Merenherruus tulee aina hankkia omalla aktiivisella toiminnalla. Kun merenherruus saavutetaan tai menetetään, puhdas meristrategia päättyy.

Vaikka Corbett ammentaaakin merisodan teoriaa rakentaessaan paljon oppi-isiltään Clausewitzilta ja Jominilta, on Corbett joiltain osin valmis hylkäämään näiden periaatteita merisodankäynnille sopimattomana. Tästä esimerkkinä voidaan pitää kysymystä voiman keskittämisestä. Corbettin mukaan merisodassa voiman liiallista keskittämistä tulee välttää, koska tällöin menetetään joustavuus, salattavuus ja näin myös yllätyksellisyys. Laivaston on Corbettin mukaan edullisempaa toimia hajautettuna, mutta yhden komentajan johdossa. Toisaalta Corbett kehittää edelleen Clausewitzin teoriaa rajoitetun sodan olosuhteista ja toteaa rajoitetun sodan olevan aidoimmillaan mahdollista vain saarivaltioille tai valtioille, jotka ovat toisistaan meren erottamat. Merisota ei kuitenkaan koskaan ole erillissotaa, vaan sodan tavoitteet muodostuvat aina poliittisista ja taloudellisista, koko kansakuntaa koskevista tarpeista. Näin ollen sota tulee nähdä politiikan jatkeena.

Corbett jakaa merelliset operaatiot kolmeen kategoriaan:

- merenherruuden varmistaminen
- merenherruuden kiistäminen
- merenherruuden hyödyntäminen.

Merenherruuden voi Corbettin mukaan saavuttaa parhaiten tuhoamalla vihollisen laivaston. Mikäli vihollisella on merenherruus, tulee meren hallinta pyrkiä kiistämään aloitteellisella ja vihollisen yllättävällä puolustuksellisella toiminnalla, jotta voidaan siirtyä sopivalla hetkellä hyökkäykseen, tavoitteena meren hallinnan siirtyminen omalle laivastolle.

Kun merenherruus on saavutettu, tulee sitä hyödyntää oman kauppameriliikenteen turvaamiseen ja samalla vihollisen kauppameriliikenteen kiistämiseen sekä merellä että satamien läheisyydessä. Toisaalta merenherruutta voi hyödyntää myös maaoperaatioihin merentakaisilla alueilla sekä maihinnousun torjuntaan.

Menestyksekkääseen sotaoperaatioon tulee Corbettin mukaan käyttää sekä maa- että merivoimia yhdessä. Mikäli soditaan pelkästään merivoimien joukoilla, on todennäköistä, että sota pitkittyy ja päädytään sodan tulevan voittajan kannalta epätäydelliseen lopputulokseen. Corbettin teoriaa voidaan pitää tältä osin edistyksellisenä sen sisältämän yhteisoperaatioajattelun¹¹³ takia. Entä löytyykö Corbettin teoriasta kritisoitavaa?

Corbettin merisodan teoriasta osa voidaan todeta nykypäivänä vanhentuneeksi tekniikan kehittymisen johdosta. Seuraavassa on esitelty niitä teorian osia, joita ei voida pitää 2000-luvulla ajankohtaisina sekä esitetään muita Corbettin teoriasta tutkimuksessa esiin nousseita epäkohtia.

Tutkimuksesta rajattiin pois Corbettin pääteoksen luku laivaston kokoonpanosta pääosin sen perusteella, ettei pohdinnalla 1900-luvun alkuvuosien laivaston alusluokkien keskinäisistä suhteista ole liikesodallista eikä juuri strategistakaan ulottuvuutta. Tulee myös huomioida, että edellä mainittu Corbettin pohdinta pätee ainoastaan aikakautensa laivastojen suorituskykyihin ja tehtäviin, joten laivastojen kokoonpanoa koskevan luvun sisällön voidaan katsoa olevan vanhentunutta.

Corbettin teoriaa vastustajan laivaston saartamisesta sen tukikohtaan voidaan pitää myös oman aikakautensa lapsena. Corbettin mukaan tukikohtaansa vetäytynyttä laivastoa vastaan ei kyetä toimimaan ilman maavoimien apua. Ratkaisuksi Corbett tarjoaa, että tukikohtansa suojaan vetäytynyt laivasto on houkuteltava tai pakotettava merelle tämän tuhoamiseksi. Nykyaikainen sodankäynti on kuitenkin löytänyt keinoja vaikuttaa kauaskantoisilla asejärjestelmillä tukikohtaan jääneisiin aluksiin ja siten ratkaissut Corbettin dilemman sotatekniikan keinoin.

¹¹³ Yhteisoperaatioilla viitataan Yhdysvaltain puolustusministeriön lanseeraamaan Joint-doktriiniin, jolla tarkoitetaan kaikkien puolustushaarojen suorituskykyjen koordinoitua käyttöä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Yhteisoperaatioita pidetään 2000-luvulla edellytyksenä menestykseen sodassa.

Corbett ottaa teoksessaan hyvin vähän kantaa tekniikan kehittymiseen, eikä juuri visioi tulevaisuuden kehitysnäkymistä merisodassa. Hän päinvastoin reflektoi voimakkaasti mennyttä aikaa ja siteeraa laajasti merisodan historiaa. Corbett perustelee teoksessaan näkökulmiaan hyvin laajasti historiallisin esimerkein, useimmiten brittiläisen meri-imperiumin käymien sotien ja taisteluiden näkökulmasta, aivan kuten historioitsijalta sopii olettaakin. Sotilaita kritisoidaan yleisesti siitä, että he valmistautuvat suunnitelmissaan edelliseen sotaan. Syylistyykö Corbett teoksessaan, tosin siviilinä, samaan?

Pelkästään historiaan viittaamalla Corbett sivuuttaa muun muassa ilmakomponentin käyttömahdollisuudet merisodassa täysin, vaikka esimerkiksi ilmalaivojen ja lentokoneidenkin loistava tulevaisuus sodankäynnissä olisi voinut olla nähtävissä jo Corbettin kirjoittaessa pääteostaan. Olihan ilmalaivalla esimerkiksi ylitetty Atlantin valtameri jo vuonna 1910, vuotta ennen Corbettin teoksen ilmestymistä! Vuonna 1911 uusien sotatekniikan innovaatioiden sisällyttäminen teokseen vaikuttaa liittyvän niiden dokumentoituun käyttöön jossakin aikaisemmassa konfliktissa. Corbett toteaa lennättimen ja langattoman viestiliikenteen hyödyntämisen merisodassa parantavan tilannetietoisuutta ja nopeuttavan osapuolten reagoitua havaittuihin uhkiin. Lisäksi Corbettin käsittelee uudehkojen suorituskykyjen, sukellusveneen, torpedon sekä miina-aseen käyttämiseen liittyviä mahdollisuuksia, mutta näitäkin melko suppeasti.

Corbettin kirjoitustyylistä kuvastuu voimakkaasti hänen aiempi historioitsijan roolinsa. Aikakautensa merisotilaita olisi saattanut palvella Corbettin laajempi visiointi merisodan tulevaisuudesta, mutta nykypäivän lukijan kannalta Corbettin valitsema historiaan perustuva linja on parempi. Corbettin haluttomuus suurempaan visiointiin parantaa teoksen luotettavuutta ja hyödynnettävyyttä nykypäivänä. Kun kaikki esitetty voidaan perustella historiallisin viittein, nykylukijan ei tarvitse suodattaa faktaa visioinnin perusteella syntyneestä fiktiosta.

4 YHDISTELMÄ

4.1 Kootut tutkimustulokset ja johtopäätökset

Sir Julian Stafford Corbettin kirjoituksissa esiintyvät näkemykset merisodasta ja merisodan teoriasta noudattavat pitkälti liikesodankäynnin periaatteita. Liikesodan peruseriaatteet vihollisen vahvuuksien välttämisestä, harhautukseen pyrkimisestä sekä vihollisen haavoittuvuuksien tunnistamisesta ja niitä vastaan hyökkäämisestä ovat voimakkaasti läsnä corbettiaanisessa merisodan teoriassa. Seuraavassa esitetään, *miten* liikesodan teoriat kuvautuvat Corbettin kirjoituksissa, eli vastataan tutkimuksen pääongelmaan.

Liikesodankäynnin erottaa muista sodankäynnin muodoista sillä, miten liikesodassa määritetään voittoon tähtäävät keinot. Corbett tähtää sodassa voittoon liikesodan teorian mukaisesti epäsuorin menetelmin. Ratkaisuun pyrkiminen epäsuorin menetelmin tarkoittaa corbettiaanisessa sodassa muun muassa vihollisvaltion talouden kuristamista laivaston suorittaman merisaarron avulla.

Corbettin teoria meriyhteyksien sekä kauppameriliikenteen merkityksestä sodan voittamisessa noudattaa liikesodankäynnin periaatteita. Merisaarron avulla kyetään näännyttämään meriyhteyksistä riippuvainen valtio ja pakottamaan se polvilleen parhaimmillaan ilman suuria meri- tai maataisteluita. Corbettin mukaan vihollisen laivaston tuhoaminen ei välttämättä ratkaise sotaa, vaan voitto sodassa saavutetaan vasta, kun on sotavoiman lisäksi kyetty vaikuttamaan valtion elintärkeisiin kuljetusyhteyksiin ja tavarantoimittajien jakelupisteisiin. Tämä periaate noudattaa liikesodankäynnin hajaannusteoriaa (disruption), jossa ei hyökätä vihollisen päävoimaa, vaan sen kriittistä haavoittuvuutta vastaan.

Merenherruuden saavuttaminen on Corbettin mukaan laivaston tärkein tehtävä. Merenherruutta tavoiteltaessa ei vihollislaivastoa kannata Corbettin mukaan lähteä etsimään mereltä, koska tällöin myötäiltäisiin vihollisen liikkeitä ja suunnitelmaa. Kontakti vihollislaivastoon kannattaakin hakea vain, mikäli se onnistuu luontaisena osana koko sodan pääsuunnitelmaa, eikä vihollislaivaston etsiminen ja tuhoaminen ole muusta sodasta erillinen sotatoimi. Tässä kuvautuu positionaalinen dislokaatio sekä sodan suunnittelutasojen välisen hierarkian tunnustaminen: vaikka vihollislaivaston etsiminen ja tuhoaminen olisi mahdollista, siihen ei ryhdytä, ellei se palvele ylemmän tason tavoitteiden saavuttamista.

Corbett välttää laivaston voiman jäykkää keskittämistä, vaan pyrkii liikesodankäynnin periaatteiden mukaiseen harhautukseen luomalla laivaston hajautetulla ryhmityksellä viholliselle valheellisen kuvan hajallaan olevasta laivastosta, joka todellisuudessa toimiikin keskitetysti.

Corbettin teoria korostaa, että merivoimien toiminnan tulee olla aktiivista ja tavoitteellista. Strategisella tasolla laivasto voi Corbettin mukaan olla puolustava, mutta operatiivisella tasolla laivaston on oltava hyökkäävä. Puolustusellinen toiminta ei saa koskaan olla passiivista, vaan toiminnan tulee olla tavoitteeltaan positiivista eli hyökkäävä. Vastahyökkäys on Corbettin mukaan puolustuksen sielu. Mikäli laivasto on alivoimaisena menettänyt merenherruuden, tulee sen pyrkiä kiistämään vihollisen asema jatkuvalla liikkeellä ja väsymättömän aggressiivisella toiminnalla. Aloitteen tempaaminen ja vihollisen häirintä kohtaa tässä liikesodan ennakoinnin käsitteen, missä pyritään ennakkoluulottomasti hyödyntämään jokainen tarjoutuva mahdollisuus ratkaisun hakemiseen ja siten pyrkimään siihen, että omien joukkojen toiminta on jatkuvasti vihollista askeleen edellä.

Loppukaneettina muistutettakoon, että Corbettin pääteos ”*Some Principles of Maritime Strategy*” julkaistiin vuonna 1911, kun taas modernin liikesodankäynnin perusteokseksi luettavan J.F.C. Fullerin ”*The Foundations of the Science of War*” julkaistiin vuonna 1925, peräti 14 vuotta Corbettin teoksen jälkeen. Vaikka Corbettin teos tämän tutkimuksen perusteella sisältää paljon yhtymäkohtia liikesodankäynnin teoriaan, ei Corbettia kuitenkaan yleisesti lueta liikesodankäynnin luojaan tai varhaisiin kehittäjiin. Tämän tutkimuksen perusteella toinenkin tulkinta olisi mahdollinen.

4.2 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen tavoite saavutettiin, sillä asetettuihin tutkimusongelmiin kyettiin vastaamaan valittujen lähteiden perusteella. Tutkimuksen lähteiden voidaan katsoa olleen valideja: liikesodan teorian päälähde on alan kirjallisuuden, julkaisujen ja tutkimusten sisältämien lukuisten viittausten perusteella hyvin tunnustettu teos liikesodankäynnin kirjallisuudessa. Corbettin pääteos on samoin kriteerein paras teos tutkittaessa Corbettin merisodan teoriaa.

Tutkimusta kriittisesti tarkasteltaessa saattaa huomiota herättää liikesodan teorian sivumäärällisesti suppeahko käsittely. Mikäli liikesodankäynnin teoriaa koskevaa

lähdeaineistoa olisi käsitelty tutkimusraportissa laajemmin, olisi se saattanut tuottaa lisää syvyyttä liikesodankäynnin teoriaa koskevaan lukuun. Esiupseerikurssilla laadittavalle tutkimukselle asetetut rajoitukset huomioiden liikesodankäynnin teorian laajempi tarkastelu ei kuitenkaan olisi ollut mielekäästä. Voidaan myös olettaa, ettei liikesodankäynnin teorian laajempi käsittely olisi muuttanut nyt saatuja tutkimustuloksia. Edellä mainituin perustein voidaan tutkimuksen tuloksia pitää kattavina sekä tieteellisesti valideina.

4.3 Jatkotutkimus

Vaikka Corbettin teoria on rakennettu silloisen merimahdin ja suurvallan, Ison Britannian näkökulmasta, on Corbettin teoriassa monta Suomen meristrategian kannalta mielenkiintoista ja ajankohtaista ajatusta, mitkä edelleen vakuuttivat tutkijan siitä, että merisotateoreetikoiden teosten laajempi opiskelu merisotaa käsittelevillä kursseilla suomalaisissa sotakouluissa olisi perusteltua. Corbettin pohdinnat merisaarron negatiivisista vaikutuksista merellisen valtion taloudelle ja sitä kautta sen kriisinsietokyvylle ansaitisivat tulla tutkituksi 2010-luvun Suomen näkökulmasta. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia, minkälaisia meristrategioita nykypäivän suurvalloilla on. Tutkijan esitykset jatkotutkimusaiheiksi ovat:

- Suomen Nato-jäsenyyden vaikutukset Itämeren meriliikenteelle
- Suomen huoltovarmuuden uhkakuvat
- Corbettiaaninen meristrategia suurvaltojen merivoimissa 2000-luvulla.

LÄHDELUETTELO

JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET

Opinnäytteet

Mälkki, Juha: MANOEUVRE WARFARE THEORIES AND THEIR IMPACT ON THE BRITISH ARMY ORGANISATIONS UNTIL THE NUCLEAR ERA. Esiupseerikurssi 43 tutkielma vuodelta 2001, E3526 K1.

JULKAISTUT LÄHTEET

Kirjallisuus

Corbett, Julian S.: SOME PRINCIPLES OF MARITIME STRATEGY. AMS Press, New York, 1911. [<http://www.gutenberg.org/files/15076/15076-h/15076-h.htm> /23.4.2011]

Leonhard, Robert R.: THE ART OF MANEUVER. Maneuver-Warfare Theory and AirLand Battle. Presidio, Novato 1991.

Lind, William S.: MANEUVER WARFARE HANDBOOK. Westview Press, Boulder 1985.

Palmer, Dave Richard: SUMMONS OF THE TRUMPET: U.S.-VIETNAM IN PERSPECTIVE. Presidio Press. Novato 1995.

Rekkedal, Nils Marius: NYKYAIKAINEN SOTATAITO. Sotilaallinen voima muutoksessa. Neljäs uusittu suomenkielinen painos. Edita Prima, Helsinki 2006.

Simpkin, Richard E.: RACE TO THE SWIFT: THOUGHTS ON TWENTY-FIRST CENTURY WARFARE. Brassey's Defence, Lontoo 1985.

Vego, Milan: OPERATIONAL WARFARE AT SEA – THEORY AND PRACTICE. Cass Series: Naval Policy and History, Routledge, New York 2009.

Artikkelit

Holmes, James R. ja Yoshihara, Toshi: CHINA'S NAVY: A TURN TO CORBETT?. Proceedings Vol. 136/12/1,294 December/2010, ss. 42-46.

Tiilikainen, Tuomas: MERELLISEN STRATEGIAN PERUSPERIAATTEITA – SIR JULIAN STAFFORD CORBETT. SUOMI MERELLÄ 2010 - MERIUPSEERIYHDISTYS RY:N VUOSIKIRJA (Meriupseeriyhdistys ry) 2010, ss. 81-89.

Lehdet ja aikakauskirjat

PROCEEDINGS (U.S. Naval Institute), December 2010 Vol.136/12/1,294.

SUOMI MERELLÄ 2010 - MERIUPSEERiyHDISTYS RY:N VUOSIKIRJA
(Meriupseeriyhdistys ry) 2010.

Muut julkaistut lähteet

ALLIED ADMINISTRATIVE PUBLICATION 6 (2003) – NATO GLOSSARY OF TERMS AND
DEFINITIONS. NATO STANDARDISATION AGENCY, BRYSSSEL, 2001
[<http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/aap6.htm> / 23.4.2011]